

*Lokalhistorisk arkiv &  
Fonden til udgivelse af Sakskøbings historie*

# *Årsskrift 1999*

*7. årgang*



Lokalhistorisk arkiv &  
Fonden til udgivelse af Saksøbings historie

Redaktion : Holger Karlsen

Tryk : Saxkjøbing Bogtrykkeri ApS

Omslag : *Købmandsgaard i Vestergade* tegnet af P. Holm 1918

## FORORD

På tærsklen til årtusindskiftet er vi atter klar med et årsskrift, og selv om vi ikke beskriver hele det forgangne årtusinde, så går vi alligevel så langt tilbage som til 1700-tallet, hvor Preben Poulsen fortæller om håndværkere, købmænd og andre borgere i datidens Saksøbing.

Kilderne til denne interessante artikel findes i gamle kirkebøger, skifte- og rådstueprotokoller samt andre "støvede" papirer med gotisk håndskrift, der i sig selv er et studium at tyde.

Vi starter artikelserien med maler Ernst Andersens erindringer fra 1920'erne, hvor han, der i dag er 88 år, fortæller levende om sin barndom på Nykøbingvej.

Hans erindringer giver et værdifuldt tidsbillede fra en svunden tid.

Vores unge skribent, Rene Larsen har efter grundig research beskrevet telefonens udvikling i Saksøbing - i by og på land.

I dag, hvor telefonen er så udbredt, så mange end ikke kan undvære at tage den med på indkøb, har vi svært ved at forstå, hvor beskedent det hele startede med partstelefoner, natlukket og telefonmaster og -ledninger, der blæste omkuld i stormvejr.

Og så er Johan Jørgensen selvfølgelig atter på banen med bl.a. Den kongelige Sygestue, der under Englandskrigen for 200 år siden behandlede sårede soldater fra slagene på og omkring Lolland.

Hans Bech har skrevet om Rådhusgade - den nye gade fra 1919, og så afslutter han serien om det lokale brandvæsen gennem tiderne

Der er hermed sat punktum for en artikelserie, der vil være en værdifuld kilde til fremtidig forskning på området.

Og så har vi fundet det helt naturligt, at skrive om Saksøbing Tambourkorps, der er godt på vej til 40-års jubilæet.

Det flotte tambourkorps er en pryd for øje og øre, når det med fuld musik marcherer gennem byens gader.

I serien om egnens kirker er vi nu nået til Fjelde kirke, og det er som sædvanlig Poul E. Rasmussen, der med sin kunst levendegør beskrivelsen af den lille sognekirke, der efter restaureringen for få år siden har fået et utroligt smukt indre.

Lars Graff Nielsen har skrevet om postbud Rasmus K. Nielsen - denne beskedne mand, der med sine omfattende egnsbeskrivelser med rette kan kaldes Majbølle sogns lokalhistoriker.

Og til sidst kan vi nævne artiklen om Matr. nr. 10 "Ottosminde", der indtil 1855 var fæstegård under Krenkerup, men derefter overgik til selveje.

Som det ses af beskrivelsen af årsskriftets indhold, så er det atter lykkedes for os at komme langt omkring med emner, steder og personer og med et rimeligt tilbageblik i tiden, og vi ønsker god fornøjelse!

Holger Karlsen

# INDHOLDSFORTEGNELSE

Forord .....	side 3
Indholdsfortegnelse . . . : .....	side 4
En gammel Rørbæk-dreng fortæller .....	side 5
Tværvej (Søndergade 7) .....	side 11
Træk af telefonens historie i Sakskøbing .....	side 14
Rådhusgade 1919 .....	side 18
Den kongelige sygestue .....	side 22
Håndværkere, købmænd og andre borgere i 1700 årene .....	side 24
Træk af brandvæsenets udvikling i Sakskøbing i nyere tid .....	side 29
Sakskøbing Tambourkorps - godt på vej til 40-års jubilæet .....	side 35
Fjelde kirke .....	side 40
Postbud Rasmus K. Nielsen - Majbølle sogns lokalhistoriker .....	side 43
Matr. nr. 10 "Ottosminde" - fra fæstegård til selveje .....	side 48
Danmarks kongerække på rim. ....	side 54
Nyt fra museet "Saxtorp" .....	side 55
Årsberetning fra Lokalhistorisk arkiv .....	side 56
Årsberetning fra Lokalhistorisk forening .....	side 57
Årsskiftet år 1900 .....	side 60



## En gammel Rørbækdreng fortæller.

I 1910 blev far ansat som magasinforvalter på Saksøbing sukkerfabrik til den formidable løn af 90 kr. om måneden.

Dengang havde pengene købekraft, og lønnen har nok svaret til jobbet.

Maskinmesteren fik 100 kr. og ingeniøren 125 kr.+tantieme og dertil kom en del privilegier, som far ikke havde f.eks. fribolig, med brændsel, belysning og havemand m.v., mens vi selv måtte grave vores have. Søndag den 29. oktober 1911 mellem kl. 20 og 22 træder jeg så ind i denne verden. Far var gået til andespil på Centralhotellet ganske uanfægtet af situationen, så det hele må jo have gået temmelig hurtigt for sig. Jeg blev den sjette i rækken, og med seks børn i en lille lejlighed, blev det jo nok lidt trangt. Siden fik jeg endnu to små søskende, og i 1918 fik far tilbudt en større lejlighed i stuehuset til en gammel gård, der hørte til sukkerfabrikken, og som blev indrettet til beboelse for to familier.



Barndomshjemmet - i dag Nykøbingvej 80

Under første verdenskrig var far indkaldt til sikringsstyrken. Han var dragon og havde kvarter i Næstved.

Flere andre på fabrikken måtte også af sted, så konerne havde det nok ikke så nemt. Men hver 14. dag havde de indkaldte permission, og så var der fest i hjemmene.

Men alt får jo en ende, og i 1918 var det slut med krigsårene, og far kom hjem og tog fat på sit arbejde, men selv om krigen var forbi, var der stadig rationering og dyrtid.

Vi var som sagt flyttet ind på sukkerfabrikkens område, og det var et helt andet miljø, end vi plejede at leve i, for her boede alle funktionærerne, og dengang var der en vis afstand til fabrikkens øvrige ansatte, hvad der iøvrigt gav anledning til et vist snobberi, som trivedes i mange år, indtil der indførtes mere demokratiske omgangsformer.

Vi legede sammen og kom til fødselsdag hos vores jævnaldrende legekammerater, og de kom hos os, men i det daglige var disciplinen streng.

Var vi ikke høflige, vankede der nogen på frakken, eller aftensmaden blev strøget, hvad der dog sjældent skete

Lejligheden havde tre stuer og et stort køkken med spisekammer og kælder, og ovenpå var der tre værelser, et soveværelse til far og mor, og to mindre værelser til os unger. Vi havde altså rimelig god plads,

Den ene stue til gården kaldte vi kontoret, for her sad far og førte regnskab for brugsen, som han havde været med til at oprette, og hvor han blev valgt til regnskabsfører, et hverv han havde til 1940, hvor han måtte holde op på grund af sygdom.

De gamle staldbygninger brugte fabrikken til oplagring af træ og andre materialer, men i den gamle grisestald opfødte far grise til husholdningen. Mor havde hønegård, og om sommeren blev der udruget kyllinger og ællinger, og bagved gården havde vi 5-6 gæslinger i bur.

På udhusloftet blev der holdt duer, så det hændte da også, at vi fik en duesteg.

Dertil kom en stor have med al slags frugt og bær, og så blev der dyrket alskens slags urter, så vi manglede ikke noget i den daglige husholdning.

Mor saltede også et par kasser sild hvert år. De blev leveret af onkel Niels fra Onsevig. Sildene var beregnet til fars kampagnefrokost, og han fik to hver dag, som vi bragte over til ham på fabrikken, inden vi gik i skole.

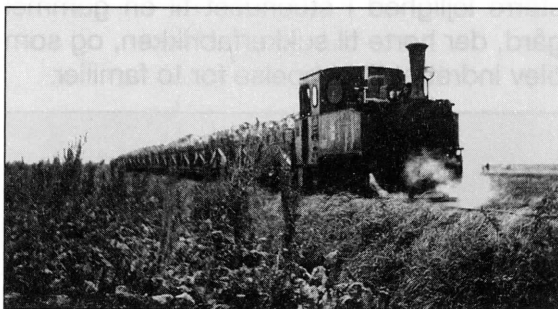
Vi børn måtte selvfølgelig hjælpe til både inde og ude, men vi havde dog også tid til at tumle os med de andre børn på fabriksområdet, selv om der var visse steder, det var forbudt at komme i særdeleshed i kampagnen.

Uden for kampagnen havde vi tillige tumleplads på fabrikkens bassinarealer. Her løb vi på skøjter om vinteren, når bassinerne frøs til.

Om sommeren blev hele det store bassinareal omdannet til haver. Så kunne fabrikkens folk få en bassinhave til grøntsager, og her blev der virkelig avlet fine grøntsager og kartofler. Det var nemlig al den gode jord, der blev skyllet af roerne, de groede i:

Haverne skulle være ryddet og høstet inden kampagnen. Alt græs og anden bevoksning blev brændt af et par uger før fabrikken skulle starte, så intet kunne hindre skyllevandet i at flyde let gennem bassinerne.

Når kampagnen startede, skete der næsten en hel revolution. Der blev kørt roer til fabrikken med hestevogne og med jernbanevogne. Fra Smålandsøerne blev roerne sejlet med pramme, og endelig transporterede fabrikkens egne roetog store mængder sukkerroer ad det mere end 80 km lange roespor.



På fabrikken havde ca. 600 mennesker et slidsomt arbejde med roerne i de 90 døgn, som kampagnen varede, mens maskinerne gik uafbrudt. Det søde liv var hårdt, men gav levebrød til mange.

Et af de store højdepunkter dengang var den årlige udflugt. Det foregik med fabrikens egne roetog med pyntet lokomotiv og flag og bøgegrene på alle vognene.

Vi sad på bænke i roevognene, og så var der en særlig vogn til musikken. Det var gerne musikdirektør og træskomager Engel, der leverede musikken. Han var iøvrigt også danselærer.

Når vi kørte med roetog, var det begrænset hvor langt vi kunne komme, så turen gik enten til Bandholm eller Guldborg. Skulle vi til Bandholm, måtte vi gå den lange tur gennem Knuthenborg Park. Skulle vi til Guldborg, måtte vi gå fra Soesmarke, før vi kom til "Prins Valdemar", men så skal jeg også love for, at vi morede os.

Først spiste vi den medbragte mad med øl og snaps. Dengang var snapsen meget billig, så der var mange, der nåede at blive høj i hatten, når måltidet var forbi.

Bagefter var der dans, og det kan nok være, der blev danset med tryk og klem.

Ved midnatstid gik turen så hjemad igen, og det var gerne lys morgen, inden vi meget trætte nåede hjem til fabrikken igen.

Et par gange har vi også været på udflugt til Fejø, hvor det gik lystigt til på "Landbo-lyst" med lidt slagsmål, når de stærke smede havde fået for meget under vesten og blev uvenner med de lokale karle om de skønheder, der var mødt op.

Bagefter blev de dog gode venner igen og det endte med, at de gik ind og drak forlig, og så var det glemt.



Rørbæk skole 1919

Da jeg blev syv år, kom jeg i Rørbæk skole, der dengang havde to lærere og to lærerinder. Førstelæreren hed Rørsø, og andenlæreren hed Ejlersen, og de to lærerinder hed Inger Jørgensen og frk. Carlsen.

Sidstnævnte døde desværre under den spanske syge, der var en voldsom epidemi, der efter krigen hjemsøgte landet og truede mange hjem.

Hele familier døde i løbet af kort tid, og hjemme hos os lå vi da også syge, men heldigvis var ingen af os så angrebne, så vi døde af det.

I skolen blev klasselokalerne desinficeret med formaldehyddampe ved at man stænkede formalin på den varme kakkelovn.

Senere fik vi en ny lærer, og det var Engelsted Hess, der senere blev sognerådsformand, og som interesserede sig meget for kommunens ældre medborgere.

Hvert år skulle vi til eksamen, og resultatet var bestemmende for, om vi rykkede op i næste klasse. Min far var også medlem af skolekommissionen, der overværede hele forestillingen.

I skolen havde vi også noget, der hed visitatser, hvor biskoppen kom og overværede nogle timer i bibelhistorie, og så skulle vi kunne nogle salmevers og nogle skriftsteder fra den lille katekismus.

Vi så altid hen til den årlige skoleudflugt med stor forventning, og den gik f. eks. til Borgø. Da vi blev større opnåede vi endda at komme på tur til København.

Ved siden af skolen måtte vi børn hjælpe til derhjemme og gå med aviser eller have byplads. Allerede som syv-otte årig måtte jeg gå med aviser og sammen med min bror Holger passe en byplads hos boghandleren.

Som ni-årig fik jeg min egen byplads hos "Kaffe-Nielsen", hvor jeg skulle gå med varer til kunderne. Det var gerne til de fine fruer, der bare ringede og bestilte et pund kaffe og en Richs.

Jeg skulle også løbe byærinder for konen, pudse fodtøj hver dag, lave pindebrænde om vinteren og bære koks op fra kælderen til deres kakkelovne. Når konen havde vasket, skulle jeg også trække rullen, så der var nok at tage sig til.

"Kaffe-Nielsen" og især hans kone var missionske og holdt bønnemøder og bibeltimer, men det blev jeg ikke blandet ind i, selv om jeg engang imellem fik et lille ord med på vejen.

Jeg var hos "Kaffe-Nielsen" i fire år og fik seks kroner om måneden, det steg dog senere til otte kroner. Pengene blev sparet sammen til tøj.

Da jeg blev ked af bypladsen, kørte jeg med min gudfar på landet. Det var noget helt andet. Han var oprindeligt bødker og karetmager, men så startede han sammen med min gudmor en lille brødmel- og grynhandel i Rørbæk.

Den lille forretning blev senere udvidet til almindelig købmandshandel, så de nu handlede med alle slags kolonialvarer og spirituosa.

Min gudfar, der hed Johs. Svendsen, kørte rundt med varer på landet. Turene gik til Oreby og Rodsnæs og helt ud til Stensore, hvor han havde mange kunder blandt godsets husmænd og polakker, men han solgte også brød til herskabet på slottet og til avlsgårdene, som havde mange folk på kost.

I de tider var brødene ikke indpakket, så de kunne risikere at gå mellem mange hænder, inden de blev spist. Man stillede jo ikke så store krav til hygiejnen dengang, men en dag fik baronessen tilfældig set, at gudfar snød næsen i fingrene. Det kunne hun ikke tage, og så fik vi besked på, at brødene til slottet herefterdags skulle leveres indpakket.

En gang om ugen kørte vi også til Hydesby, Slemminge, Ettehave og helt over til Ll. Musse.

Han solgte godt og tjente også gode penge, så nu anskaffede han en Ford 23 model, som fik sat lad på, så han kunne have både petroleum og brød, og hvad man ellers havde brug for i det daglige.

På vareturere traf han tit bekendte, som stoppede op, og så fik de sig gerne et par øller.

Nu var jeg efterhånden blevet så gammel, så jeg skulle gå til præst. Mine ældre søskende var kommet ud i pladser hos fremmede, Johs. sejlede som telegrafist, Ellen var hos konditor i Maribo, Marie sad på kontor hos P. Hansen, og Holger var i tømrerlære. Valborg var i huset hos lærer Ejlersen, så nu var vi faktisk kun det halve af børneflokket derhjemme.

Om efteråret 1925 blev jeg konfirmeret efter at have gået til forberedelse hos præsten, A. G. Prior, et halvt år forud.

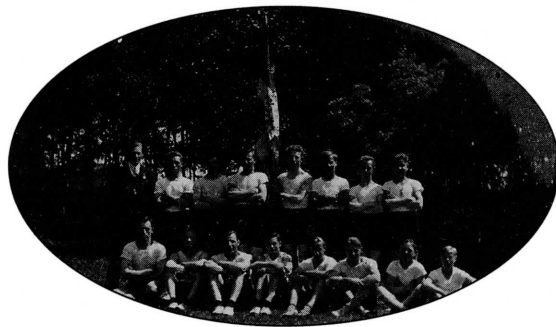
Præsten, der ikke havde en tone i livet, var altid meget højtidelig, og da han kendte os fra søndagsskolen, fandt han hurtigt nogle af os til at synge for til salmerne.

Foruden at gå til præst, så skulle vi også hver søndag stille i kirken, og han skulle nok holde øje med, om vi nu også var der.

Konfirmationerne var store festdage derhjemme, og der var altid inviteret en hel del gæster, som fyldte godt op i de små stuer.

Og så blev der smagt på den hjemmelavede ribsvin, der med 12% alkohol kunne sætte humøret lidt i vejret.

Når vi skulle slappe af fra de hjemlige pligter, var det vigtigt at udnytte fritiden godt, og for mit vedkommende foregik det i FDF og i gymnastikforeningen.



Herreholdet 1929

Efter konfirmationen skulle jeg finde en læreplads, men da jeg ikke var større end et par træsko, var der megen spekulation om, hvad jeg skulle være og kunne blive. Mulighederne dengang var ikke så store, når man ikke havde en realeksamen eller priliminæreksamen, men hvis man havde fine karakterer fra folkeskolen, kunne man godt komme i lære inden for handel eller kontor. Ellers var der selvfølgelig håndværksfagene, og som sidste udvej kunne man altid komme ud og tjene bønder.

Men enden på spekulationerne blev, at jeg kom i malerlære, og den 1. maj 1925 skulle jeg begynde som lærling hos malermester C. F. Johansen.

Maleren blev kaldt "Stilladsråden" og havde drevet forretning i byen i mange år og var anerkendt som en dygtig håndværksmester, men fattig det var han.

Det kneb altid gevaldigt med at skaffe penge til en svend og to lærlinge foruden de andre ydelser til sygekasse og undervisning på Teknisk skole.

Men ellers var maleren en humørfyldt mand, der gerne ville drive gæk med de andre håndværksmestre, som boede i gaden. Det var særlig barbermesteren, Th. Petersen, også kaldet "Barber-Thorvald" og skræddermesteren også kaldet "Skrædder-Bernhard".

Maleren frydede sig hver gang, han kunne binde dem en limpind på ærmet.

Værkstedet lå i en gammel bagbygning i Søndergade, og det var fyldt med hundredvis af spande, dunke og malerbøtter med limfarve, terpentiner og ferneris.

Mesters største kunde var lensbaronen på Oreby, og her kom jeg til at arbejde i det meste af min læretid. Malerekvisitterne blev transporteret på cykel og engang imellem på trækvogn.

Da læretiden var omme, skulle jeg ud for at se mig lidt omkring og opleve lidt af verden uden for Saksøbing, men det er en helt anden historie.

- fra Ernst Andersens erindringer.



## TVÆRVEJ (Søndergade 7)

Hvor Tværvej munder ud i Søndergade, lå der i 1729 et lille hus på 7 fag.

Det ejedes af skomager Hans Michelsen, f. 1667. Han fik borgerskab i 1697 og døde i 1749 82 år gammel.

Hans enke Johanne sælger huset året efter til snedker Mathias Nielsen Lytzen, f. ca. 1700. Han fik borgerskab i 1749 og døde i 1772.

Hans enke Anna Christensdatter sælger samme år en øde plads - huset er formentlig nedrevet eller brændt.

Grunden skifter ejer flere gange og nævnes hver gang som en øde plads.

Ca. 1818 er grunden atter bebygget, og bygningerne er brandforsikrede for 850 Rd. og ejes af købmand Hertz Israel Lublin, der fik borgerskab i 1823. Han ejer også nabohuset (Søndergade 5).

Huset skifter herefter ejer syv gange indtil det købes af købmand Jens Peter Windeleff i 1868, og brandforsikringssummen er er nu 4.640 Rd.

Efter hans død i 1875 overtager enken Amalie Engel huset, som hun har til sin død i 1886.

De næste ejere er Kathrine og Rasmus Jørgensen, der i en årrække har forpagtet gæstgiveriet "Casino" (Søndergade 22).

De åbner nu et gæstgiveri i ejendommen, og det er dem, der giver gæstgiveriet navnet "Harmonien".

Ved Chr. den 9. og dronning Louises guldbryllup den 27. maj 1892 blev der afholdt en stor fest i byen.

Festen blev holdt på Torvet, og der var musik fra kirketårnet.

Gæstgiver Rasmus Jørgensen havde bevræntningen og fik ved den lejlighed tilladelse til at lave køkken i skolegården.

Det var Kathrine, der stod for den daglige drift af gæstgiveriet, og Rasmus fortsatte som hestehandler, hvilket han iøvrigt gjorde næsten til sin død i 1927.

I 1905 sælger de til maler P. Hovmann Poulsen og hans kone Valborg. De lader ejendommen ombygge i 1908, idet der sættes en etage mere på forhuset.



I "Harmoniens" gård opføres en enetagers bygning med plads til 50 spisegæster. På denne bygning var der en balkon, hvor musikerne kunne sidde og spille, når der var bal i gården.

**Harmonien  
i Satsløbing.**

Efter endt Ombygning anbefales mine nye Lokaler, saavel Restorantten som Selskabslokaler. Foreninger bedes telefonere til Nr. 70, Satsløbing.

Ø.F. 4 - Ø. 1908

Ge. **Hovmann Povlsen.**

I 1909 købte gæstgiver Rasmus Clausen "Harmonien", og i hans tid var der mange foreninger, der holdt møder og fester der. Det var et velbesøgt og afholdt sted med et fast klientel - et sted, hvor folk var glade for at komme.

Mens Clausen var ejer af "Harmonien", var han samtidig ejer af byens hyrevognsforretning.

Køretøjet var en gig eller en charabanc alt efter behov - normalt var det kun giggen, der var i funktion.

Den var forspændt en gul hingst - en fornem hest, som i sine yngre år havde kendt bedre tider på en væddeløbsbane.

Giggen holdt ved jernbanestationen, når togene kom ind, og den blev ofte benyttet af handelsrejsende, når de skulle besøge deres kunder i omegnen.

Senere købte Clausen sammen med Adler-Christensen, der boede på Saxes Allé, en automobil til hyrevogn - vist nok den første motoriserede hyrevogn i byen.



Byens bedste Bil Telf. 70

Ved rigsdagsvalget i 1920 blev der afholdt fest i byen, og ved den lejlighed var der på grunden over for "Harmonien" (hjørnet af Rådhusgade-Søndergade var endnu ikke bebygget) rejst et stor telt, og "Harmonien" havde serveringen, hvor der var forudbestilt 180 kuverter à 1 kr.

Med en lille historie fra engang i tyverne fortælles der, at to kuske fra Nielstrup hver dag kørte mælk til Saxkjøbing mejeri, der dengang lå i Søndergade 15, og de gjorde hver dag holdt ved "Harmonien", når de havde læsset mælken af.

Så fik hestene muleposerne på, og kuskene gik ind på "Harmonien" og spiste deres medbragte mad og fik en snaps og en øl. Det skete, at de fik mange, og så måtte kuskene hjælpes til vogns.

Når så hestene blev sat igang, så fandt de selv hjem, og kuskene kunne så nå at sove rusen ud, inden de nåede Nielstrup.

En dag kom en af kuskene ind og bestilte 2 gange biksemad, som skulle være færdig, når de kom fra mejeriet.

Den anden kusk havde nemlig fødselsdag, og det skulle fejres med biksemad og diverse øl og snaps.

I dagens anledning havde værten sat en fin karaffel med engelsk sovs på bordet, og kuskene var særdeles fornøjet med det hele.

Da værten kom med regningen, kikkede de lidt på den og sagde: "Ja, det passer ikke helt Rasmus, og vi vil ikke snyde dig. Vi har nemlig også taget hver 2 snapse af den fine karaffel, og dem har du ikke skrevet på".

Sønnen Claus Evald Clausen fik skøde på ejendommen i 1951, og han solgte året efter til Andelsbanken, som åbnede en filial.

I 1969 flyttede Andelsbanken til den gamle Borgerskole på Torvet, og kommunen købte ejendommen og benytter den til stadsingeniørkontor.

I 1971 nedrives ejendommen, og Tværvej anlægges.

Johan Jørgensen

## TRÆK AF TELEFONENS HISTORIE I SAKSKØBING

Den geniale opfindelse, som den amerikanske døvstumme lærer Alexander Graham Bell i året 1876 udstillede på verdensudstillingen i Philadelphia, og som benævnes telefon, vakte stor opsigt.

Telefonen erobrede på få år hele verden. Overalt i de store byer oprettede det internationale Bell-Kompagni telefonstationer og telefonforbindelser.

I 1881 fik København sin første telefonstation, og umiddelbart efter begyndte telefonen at dukke op i provinsen.

I Saksøbing stiftedes det første telefonselskab den 3. juni 1887 med en aktiekapital på 2.000 kr.

Initiativtagerne var apoteker F. Grundtvig, købmand Frederik Kronmann, kammerråd Trübschenck og købmand Laurits E. Bruun.

Den første telefoncentral blev etableret i købmand Laurits Bruuns ejendom i Brostræde 2 - nu Torvegade.



I begyndelsen arbejdede selskabet næsten udelukkende med byområdet, idet etableringen af ledningsnettet her var overkommeligt, men der blev samtidig etableret forbindelse til de øvrige lollandfalsterske selskaber, så man også kunne telefonere udenbys.

Abonnenttallet i byen var lille, og arbejdet med at ekspedere telefonsamtaler var overkommeligt og blev derfor kun honoreret med en beskedent løn.

Købmand Laurits Bruun var fra starten i 1887 til sin død i 1897 telefonbestyrer i Saksøbing.

I 1891 fik frk. Johanne Rasmussen ansættelse som telefonistinde på centralstationen, der på det tidspunkt havde en halv snes abonnenter.

Hovedparten af centralens abonnenter var købmænd og andre forretningsdrivende, og det var ikke uden grund, at tidligere apoteker F. Grundtvig, der nu var bestyrer for Lollands Spare- og lånebank, fik telefonnummer 1, da han havde været en af foregangsmændene for telefonselskabets oprettelse.

Snart fremkom der også ønsker om telefonforbindelse fra omegnens forbrugsforeninger og de store gårde, og de mange master med ledningsnettet bundet op på porcelænsklokker blev et nyt element, der efterhånden bredte sig i landskabet.

Ikke alle abonnenter syntes, at der var tilstrækkelig service ved ekspeditionen af samtalerne, hvilket understreges af et åbent brev til telefonselskabet i Østlollands Avis den 9. marts 1893:

*”Må jeg ved nærværende fremkomme med en høflig anmodning til Saksøbing Telefonselskab, om det ikke var muligt at tilvejebringe en lidt hurtigere ekspedition ved telefonsamtalerne; som ekspeditionen nu er, må den kaldes for langsom. For forretningsfolk, særlig i en lille by, hvor man tit er ene i forretningen, er det et slemt tidsspilde ofte at måtte vente længe, inden svar på ringningen indløber; ofte må der ringes flere gange. Hvor fejlen ligger, om det er klapperne, der ikke falder ned ved ringningen, ved jeg ikke, men når man må betale indtil 60 kr. om året for den fornøjelse, kunne man med billighed ønske sig, at det blev til en fornøjelse og ikke til ærgrelse”.*

Den 24. juli 1893 gik et kraftigt tordenvejr over Saksøbing og beskadigede 27 telefoner mere eller mindre. Telefontrådene viste sig som gode lynafledere, og der var under hele tordenbygen en stadig ringen med klokkerne.

Telefonerne blev bragt i orden igen af en lokal håndværker uden telefonteknisk uddannelse, men som havde den fingersnilde, der skulle til.

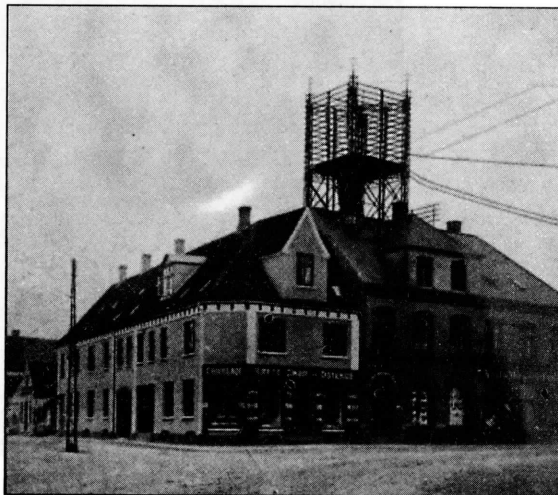
I 1894 tilbød telefonselskabet gratis at lade en telefon anbringe på Saksøbing sygehus, som tak for byrådets og omegns sogneråds velvilje i forbindelse med etablering af telefonlinier.

Læge Halvorsen takkede og udtalte, at det var hans overbevisning, at det ville blive til stor gavn for lægerne, sygeplejersken og patienterne.

Da Saksøbing telefonselskab i 1897 sluttede sig Det lolland-falsterske Telefonselskab var abonnenttallet vokset til 58.

Og så blev der efterhånden gennemført en række forbedringer, idet der blev ført dobbeltledninger frem til abonnenterne, der i høj grad sikrede samtaleens tydelighed og gjorde det muligt for to abonnenter at føre samtale, som ikke kunne opfattes gennem andre abonnenters tråde og telefoner.

Fra 1907 blev den stærkt udvidede Saksøbing centralstation med op imod 100 abonnenter flyttet til Søndergade 2 (hjørnet af Torvet og Søndergade).



Til at begynde med var der kun få abonnenter i landområderne, men Orebygårds godskontor og Oreby kro samt toldkontrolløren i Guldborg var eksempelvis med fra starten.

I Vignæs oprettede man i 1898 en andelstelefon, der fik telefonnummer 49.

Den havde til huse i den lokale forbrugsforening.

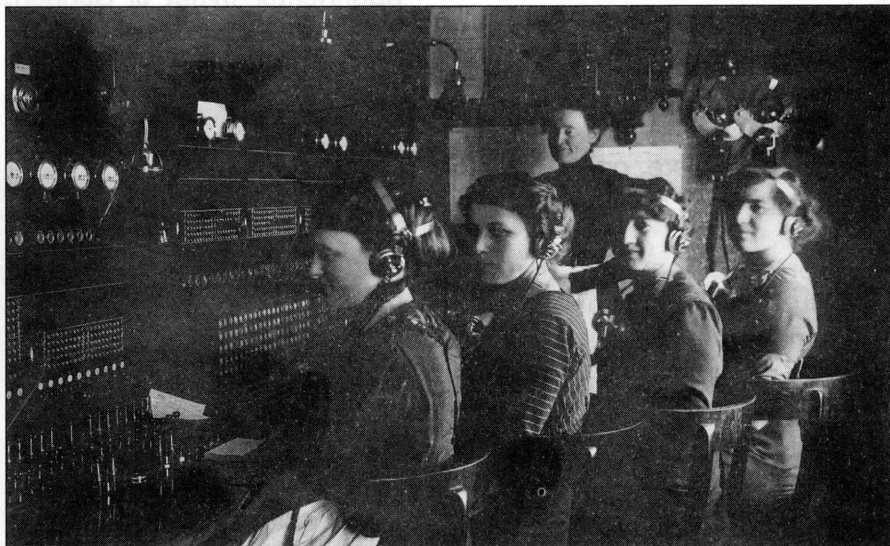
Denne ordning blev en slags forløber for oprettelse af de mange små landcentraler, der efterhånden bredte sig i omegnen.

I Våbensted indrettede man central i forsamlingshuset, og i Majbølle var der i perioden 1909-12 telefoncentral hos skomager J. Andersen, der således passede den lille landcentral ved siden af sit håndværk.

Mange steder på landet var behovet for at telefonere ikke så stort, derfor kunne flere husstande være sammen om en såkaldt partstelefon, hvor man ved benyttelse af telefonen først skulle løfte røret for at høre, om der blev talt af andre - og der blev ofte lyttet lidt rigeligt.

På telefoncentralen i Sakskøbing blev der trængsel for de mange telefonistinder, der efterhånden skulle til for at betjene abonnenterne, og man blev derfor i 1916 nødt til at flytte til større lokaler på Centralhotellet på den anden side af torvet.

På et tidspunkt i 1921 havde man forsøgt med natåbent på centralen, men på grund af manglende personale måtte man igen vende tilbage til nat- og helligdagslukning.



Personale på Sakskøbing telefoncentral 1920

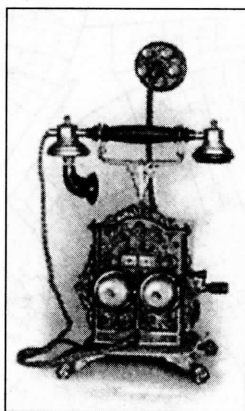


Der var imidlertid så stort et ønske om nattelefon, at man var nødt til at overveje at genindføre døgnåbent på centralen.

Det var især blandt abonnenterne på landet, hvor man ønskede den mulighed også at kunne tilkalde læge, jordemoder og dyrlæge ved nat.

Den 1. september 1922 genåbnes nattelefonen permanent, og samtidig måtte abonnenterne betale ekstra for denne service, idet taksten blev dyrere, hvis man benyttede telefonen mellem kl. 9 aften og kl. 8 morgen.

På byens telefoncentral kunne man ansætte en nattevagt, men på landcentralen var det fortsat centralbestyreren, der måtte op af sin søde nattesøvn, hvis abonnenten i særlige tilfælde kaldte centralen.



I 1930 sælger overbetjent Andreas Hoppe sin ejendom Gåsetorvet 3 til Lolland-Falsters Telefonselskab for 22.000 kr, og byens central skal herefter flyttes til denne bygning.

Da den gamle central efterhånden var nedslidt og umoderne, besluttede man sig til at gøre brug af den nye teknologi på området og indrette en helautomatisk central.

Og i sommeren 1932 kunne man i Saksøbing indvi den første helautomatiske bycentral her i stiftet og den anden her i landet.

Det var herefter muligt for abonnenten på en telefon med nummerskive at dreje sig frem til det ønskede nummer inden for den pågældende automatiske central eller til en manuelt betjent central og bede om nummeret.

Efterhånden som tiden gik, bredte de fuldautomatiske centraler sig med stor hast, og i løbet af 1950'erne var det stort set muligt at dreje sig til et hvilket som helst nummer i hele landet.

I dag er Graham Bells geniale opfindelse blevet hver mands eje, og den trådløse mobiltelefon er snart ved at overtage alt det, som med et moderne ord kaldes telekommunikation.

Rene Larsen

## RÅDHUSGADE - i 1919 "Den nye gade".

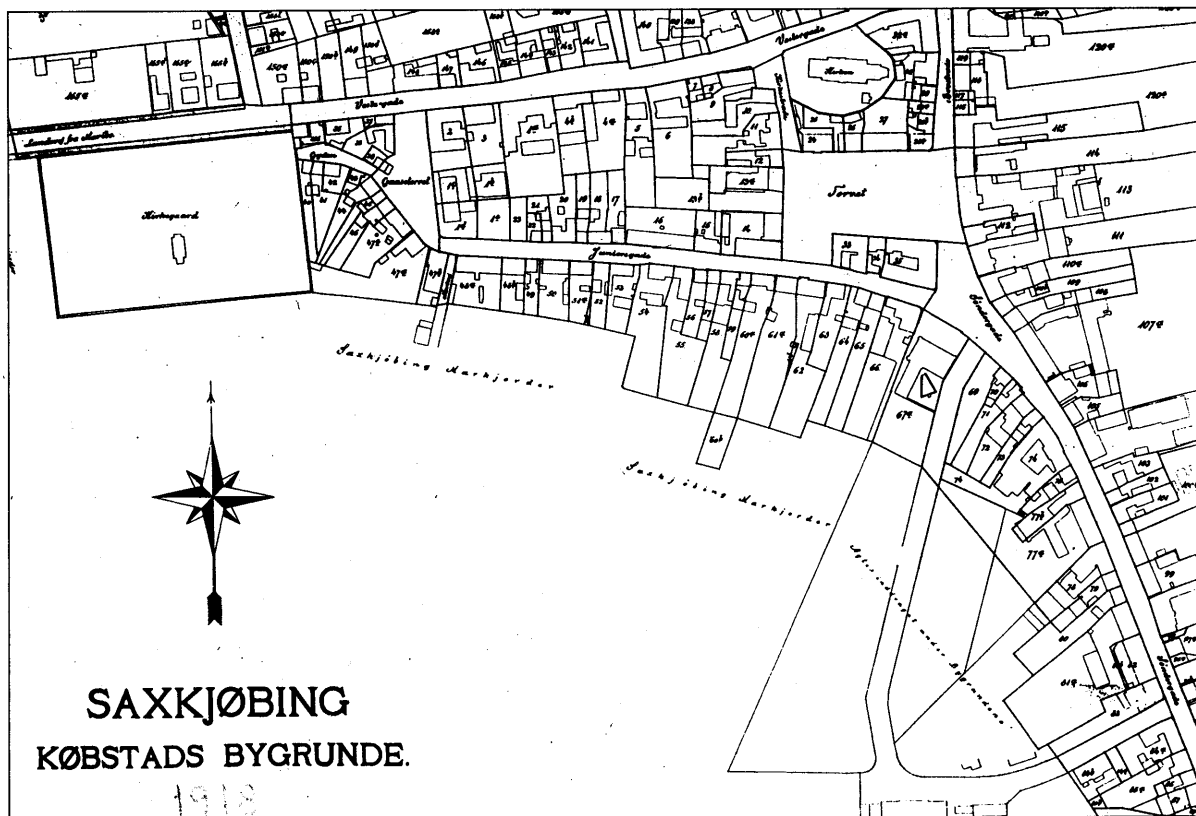
Når beboere i Saksøbing kommune og tilreisende gæster færdes i byen, er Rådhusgade en af de trafikåre, der benyttes meget.

Her kommer man til jernbanestation og busholdeplads og her ligger biblioteket og retssal, og ikke mindst er kommunens rådhus og administration også beliggende i Rådhusgade.

Engang var her biograf, sagførerkontor og sygekassekontor, og vi kan stadig finde den kommunale tandplejeklinik i gaden.

Dertil kommer, at det er en smuk gade med velbevarede bygninger, der giver et godt indtryk af byggestil i årene omkring 1920.

Men gaden blev ikke gennemført uden store besværligheder for byens styre.



Købstadens byplan var helt fra middelalderen præget af en øst/vest og en sydgående gade, der havde udgangspunkt ved torv og kirke.

Det er Vestergade/Maribovej mod vest - Brogade mod øst til åen og Søndergade/Nystedvej mod syd.

Ud over disse hovedfærdselsårer var det Juniorsgade og "Gyden" eller Gl. Vestergade, Lindevej, Kastanievej og Skovvej samt Havnevej, Anstaltsvej (Nørrevang) og Lillemark, der førte rundt i det meget lille areal (24 hektar), der udgjorde købstadens areal.

I 1863 kom Jernbanegade til i forbindelse med anlægget af Lollandsbanen. Jernbanestationen lå dengang lidt ensomt mellem grønne marker.

Allerede i 1865 opførtes gasværket, og omkring århundredskiftet skete der en industriel udvikling med opførelse af sukkerfabrik i 1910 og af vand- og elværk.

På samme tid planlagde man store udvidelser af havnen, og der var brug for byggegrunde - gerne centralt beliggende, idet byrådet ikke ønskede at fortsætte byggeri langs Maribovej og Nystedvej.

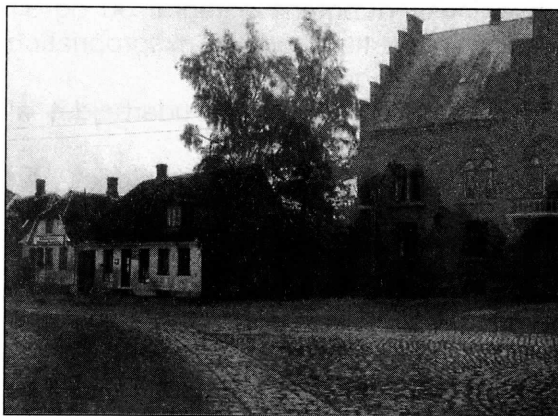
Årsagen hertil var, at man i så fald kom ind i de omkringliggende sognekommuner, og man havde allerede set, at mange - især store skatteydere - flyttede til landsognet, der på få år udviklede sig fra landsbyen Rørbæk til et mere bymæssigt landsogn.

Fra gammel tid, hvor mange af byens indbyggere også drev landbrug, var arealet mellem Søndergades vestlige side og Jernbanen, Juniorsgade og kirkegårdens sydlige side agerjord helt ud til Lindevej.

Det var naturligt at søge dette areal udnyttet til boligbyggeri, men problemet var, at der slet ikke var vejadgang til det.

Der skulle derfor erhverves ejendomme til nedrivning for at åbne arealet.

Tanker om en sådan udnyttelse havde været fremme i mange år.



T.v. ses de huse, der måtte eksproprieres og nedrives ved gennemførelsen af Rådhusgade i 1920.

Hvis man ser på rådhusets vestgavl, der er langt finere i facaden end østgavlen, kan man godt få den tanke, at der allerede, da rådhuset blev opført i 1888, har været fremsynede folk, der har tænkt på at få adgang til arealet vest for rådhuset. Dette skete dog ikke.

Kommunen ejede imidlertid et større areal bag rådhuset, der førte helt ned til banen - kaldet Rådhusmarken.

Da der ikke kunne indgås aftale om køb af ejendomme til nedrivning til en rimelig pris, udarbejdede man en bygningsvedtægt for området der omfattede en gade - "den nye gade" fra Søndergade øst for rådhuset ned til jernbanestationen.

Samtidig lagde man planen til vestgående veje (nu Vestervang og Parkvej) og forbindelse fra Gåsetorvet ved sygehuset mod syd. Reelt en plan for et helt nyt villakvarter.

I bygningsvedtægtens paragraf 30 og 31 åbnedes der mulighed for ekspropriation af de nødvendige arealer.

Planerne for området var udarbejdet af arkitekt Andersen.

På den tid var det justitsministeriet, der godkendte sådanne vedtægter, og denne blev godkendt af ministeriet den 10. marts 1916.



T.h. for rådhuset lå dengang de huse, der var en del af Juniorsgade - i dag centerbygningen med Unibank.

Herefter søgte man forhandling med de grundejere, der var berørt af den første del af planen. Det drejede sig om følgende:

Væver Madsen - ejendommen øst for rådhuset, skrædder Hansen - naboejendommen (her ligger i dag EDC-mæglerne), fru Hummel - ejer af bagjord bag Søndergade 20, brygger Brandstrup - ejer af bagjord bag nuværende glarmesterforretning, bødker Hansen - ejer af bagjord bag Søndergade 20.

Men disse ejere havde fået fornemmelsen af, at der var gode penge i denne sag, så flere havde i tiden op til bygningsvedtægtens vedtagelse fået vurderingssummen på ejendommene forhøjet - en trafik, man også kender i vore dage.

Ekspropriation blev derfor nødvendig.

Der blev nedsat en ekspropriationskommission, og amtmanden udpegede stamhusbesidder Grandjean, som medlem fra amtet, og han valgtes som formand.

Før ekspropriationen påbegyndtes, søgte man en mindelig ordning, men det lykkedes dog ikke - alene på grund af uenighed om prisen.

Derefter foretoges ekspropriation den 21. juli 1917.

Det kan nævnes, at væver Madsen, der var 74 år, havde fået sin ejendoms vurderingssum forhøjet til 14.000 fra tidligere 10.000, og kommissionen fastsatte en erstatning på 20.000, men Madsen forlangte 30.000. Her blev altså ikke enighed

Skrædder Hansen havde i 1884 købt sin ejendom for 2.000 og havde fået forhøjet vurderingen fra 5.000 til 10.000, og han blev også tilbudt en erstatning på 20.000, men afslog.

Det må formodes, at de to naboer havde snakket sammen, for han forlangte også 30.000.

Bødker Hansen skulle ikke afstå bygninger, men 1½ tdl. jord, som henlå som agerjord.

Han havde hele tiden været villig til at sælge jord, men her var det også prisen, der skilte, og kommissionen fastsatte en erstatning på 8.000.

Da ejerne ikke kunne godkende erstatningerne, så indklagede de sagen til justitsministeriet - formentlig har de ment, at ministeriet var en slags overtaksationskommission, og at de kunne opnå en større pris, men det skete dog ikke.

Klagen blev behandlet i byrådets møde den 21. februar 1918, og der foreligger et omfattende svarskrift, hvoraf det fremgår, at byrådet fastholder sine planer og erklærer de fastsatte erstatninger for rimelige.

Der skrives endog, at det er byrådets opfattelse, at de 3 klagere formentlig vil blive meget misfornøjede, hvis de ikke får erstatningerne for ejendommene, der er langt over, hvad der kunne opnås ved salg.

Så blev papirarbejdet sluttet - ejendommene overtaget - vejarbejdet igangsat - og godt for det.

For netop på det tidspunkt havde rigsdagen vedtaget, at der skulle være folkevalgt formand for byrådet til afløsning af politimesteren, der hidtil havde fungeret.

Der forelå endvidere en ny lov om retspleje, og ministeriet forespurgte, om man kunne bistå med bolig til politimesteren. Byrådet kunne svare, at man havde velbeliggende arealer klar i foråret 1919.

I dag kan vi se, at det førte til opførelse af den smukke politistation, og i 1920 kom så posthuset nær ved jernbanestationen med og i 1923 bibliotek og ungdomshus.

Det var begyndelsen, og senere kom så Vestervang, Lunden og Parkvej til.

Der blev også reserveret areal til skole, og da den blev indviet i sommeren 1965, var det tidligere landbrugsareal helt bebygget.

Og når en gymnasieelev en morgenstund haster til toget, eller en pensionist går til biblioteket, så kan de sammen med alle os andre glæde sig over det gode resultat, der trods alt kom ud af de tunge forhandlinger.

Hans Bech.

## Den kongelige Sygestue i Sakskøbing

Den kongelige Sygestue nævnes i pante- og skødeprotokoller fra 1804.

Sygestuen var beliggende på hjørnet af Vestergade og Torvegade matr. 32 a.

Huset (el. husene) ejedes dengang af købmand Jens Lund.



Bygningerne i Vestergade på billedet fra før 1904 har i sin tid været benyttet som kongelig sygestue.

Den kongelige Sygestue er formentlig oprettet under Englandskrigen.

Det meste af krigen foregik godt nok til søs, hvor især de små lette danske kanonbåde, der blev roet frem, gjorde betydelig skade på de meget større engelske enheder.

Men danske landsoldater blev også sat ind i forsvaret af strategisk vigtige bastioner, som englænderne angreb under deres røveriske togter i de indre danske farvande.

Forsvaret af skanserne i Nysted og Guldborg har således betydet mange sårede, som skulle under behandling af datidens militærlæge, der benævntes feltskærer.

Johan K. L. Wittasch, der var læge i Sakskøbing fra 1800 til sin død i 1808 var også feltskærer og ansat ved Den kongelige Sygestuen.

Hans efterfølger Timoteus Schou, der også var læge for byens borgere, døde i 1831.

Det ikke ubetydelige antal musketerer og ryttere, der blev indbragt til sygestuen, fortæller os, at der også forgik voldsomme krigshandlingerne til lands.

Hvornår sygestuen nedlægges vides ikke, men det sker formentlig, da Englandskrigen sluttede i forbindelse med fredstraktaten, der blev underskrevet natten mellem 14. og 15. januar 1814, hvorefter Danmark desværre måtte afstå Norge til Sverige.

Det fremgår ikke af de eksisterende kilder, om sygestuen også har været benyttet til byens borgere, men da der er personsammenfald mellem byens læge og feltskæreren, er det ikke usandsynligt.



Ifølge kirkebogen døde der i perioden 16. februar 1808 til 11. august 1813 ialt 84 soldater.

Af disse var: 1 rytterkorporal 60 år, 1 underofficer 40 år, 1 overkonstabel 25 år og ovennævnte feltskærer 45 år.

Desuden 1 grenadir, 1 tambouer, 1 artillerist, 1 matros, 42 musketerer (infanterister), 22 ryttere og 12 jægere.

Ældste menige soldat var 50 år, yngste 21 år, begge musketerer.

Gennemsnitsalderen for alle soldater var ca. 28 år.

72 af disse soldater blev begravet ved kirken, og 12 blev begravet på den nuværende kirkegård, der blev indviet 25. juni 1812.

I ovennævnte periode (1808 - 1813) døde der i Saksøbing kirkesogn, der bestod af Saksøbing købstad og Saksøbing landsogn, 233 civile personer og ovennævnte 84 soldater ialt 317 personer, hvilket var mere end 1 om ugen.

I kirkebogen fra 1810 kan man læse følgende hændelse:

*Løverdagen den 17.de Marts blev Rytteren af Sygestuen - Jens Andersen Seilflod fra Det Slesviske Rytteri-Regiment, begravet, som i Vildelse sprang i en Brønd ved Saxkjøbing Sygestue og omkom den 12.de Marts 24 år gammel.*

Johan Jørgensen

# Håndværkere, købmænd og andre borgere i 1700 årene.

af Preben Poulsen

I årene efter svenskernes afbrænding af vor by i 1658 - efterfulgt af en pestepedemi, der næsten halverede landets befolkning, var der stor fattigdom blandt indbyggerne.

Men hverdagen skulle jo leves, og der var mange forskellige håndværk, der udførtes af borgerne.

Ind imellem drev de lidt kvæghold og landbrug på markerne rundt om byen - Bymarken.

Efter afslutningen af Den store nordiske Krig ved freden i 1720 og årene efter var forholdene elendig.

I byfoged Mogens Hammers indberetning til kongen om byens tilstand i 1735 har man vel heller ikke sparet på beklagelserne i håb om at få lempet lidt på skatterne. Der fortælles om byens købmænd, *at de kun slæber sig igennem med stort Besvær og liden Formue.*

*Af laug findes ikkun 4, nemlig:*

*Skomagerlauget hvorudi er 19 Stk, deraf 2 a 3 som haver lidt Næring og Brug, dog af ringe Tilstand, men de øvrige kan ikke formedelst Uformuenhed fortsætte deres håndværk.*

*Skrædderlauget bestaar af 6 Mestre, som ikkun haver liden Næring af ringe Tilstand.*

*Væverlauget bestaar af 4 Stk. og er i slet Tilstand.*

*I det 4. Laug er trende Haandværkere under eet Laug formedelst dette Steds Ringhed befattet, nemlig 4 Snedkere, 2 Murmester og 2 Smede, som kun haver gandske liden Næring og derover i slet Tilstand.*

Derefter nævnes alle byens skatteydere ved navn og stilling, 106 personer ialt, deres tilstand beskrives mere eller mindre elendig, hør blot:

*Peder Handskemager fra Rødby, kan ikke drive Haandværket, er i fattig Tilstand.*

Det drejer sig om handskemager Peder Jørgensen, der kom til byen i 1729, fik borgerskab og købte Vestergade 15 (det var her, der for nogle år siden var filmoptagelser med Liv Ulman og Ghita Nørby til filmen "Sofie").



Laugs- og håndværkersymboler

*Morten Skipper, lader sig befragte, kan undertiden befragte sig selv, er ellers ikkun af liden Formue.*

Det er Morten Jensen og hans kone Inger Christine, der ejede Vestergade 8 - 10 til 1749.

*Lars Kylling, Skomager, kan ikke formedelst Alder og Fattigdom fortsætte Haandværket.*

Lars Lauritsen Kylling fik borgerskab år 1700 og var ejer af Søndergade 4 fra før 1728 til sin død.

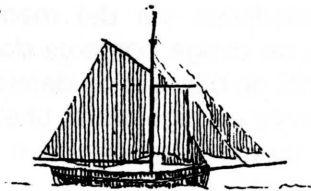
*Mathias Snedker, fattig, kan ikke fortsætte sit Borgerskab.*

Det var Mathias Jacobsen, der opnåede borgerskab her i byen i 1694 - altså for 305 år siden. Han købte Torvegade (den gang Brostræde) nr. 6 - 8, hvor der indtil for få år siden var boghandel.

*Johan Hartvig, Skipper, lader sig befragte til Kjøbenhavn og Lybech undertiden og er kuns af ringe Formue.*

Johan Johansen Hartvig købte ejendommen Søndergade 5 (nu Zygmandt) den 13. februar 1731 for 264 rigsdaler og boede der til sin død i 1761.

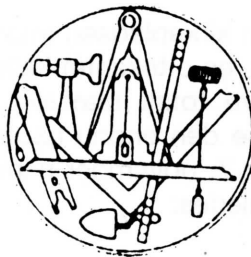
I 1762 solgte hans enke, Anne Chirstine Poulsdatter ejendommen for 164 rigsdaler. Johan Hartvig var iøvriint ejer af jagten "Isr



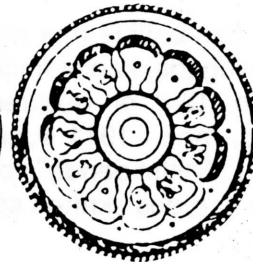
Og sådan kunne vi blive ved længe! Hver borger fik sit skudsmål, og så er det jo spændende - her 250-300 år efter - at finde frem til, hvor de boede, hvad de betalte i skat og hvad de ellers havde af "hemmeligheder" - og vi er utrolig nysgerrige!

Om den gode byfoged fik noget ud af sine beklagelser, ved vi ikke; men livet gik jo sin vante gang. Og går vi helt frem til vor tid, så er meget naturligtvis ændret. Det er utroligt, hvor mange erhverv, der helt er forsvundet, og som slet ikke findes mere her i byen.

Laugsmærker



Murerlauget



Hjulmagerlauget

Her er et udvalg fra 1700-tallets Sakskebing:

Brændevinsbrændere - Bundtmagere - Bryggere - Bogbindere - Bødkere - Bøssmagere - Daglejere - Drejere - Farvere - Feldberedere - Garvere - Grydestøbere - Handskemagere og Hattemagere.

Endvidere: Kandestøbere - Kobberhandlere (de var kongelig privilegeret) - Kobbersmede - Krambodsvende - Maltgørere - Parykmagere - Pibemagere - Portefølgemagere - Pottemagere - Rebslagere - Rokkedrejere - Skippere - Skræddere - Tobaksplantører og Tobaksspindere (der blev dyrket meget tobak i 1700-tallet).

Og til sidst kan vi nævne Vægttere - Vævere og Øltappere - og så var der selvfølgelig også skomagere, dem har vi heller ikke mere - jeg var den sidste!

## KØBMÆNDENE !

På den østlige mur om kirkepladsen (mod Torvegade) kan vi finde en ottekantet kalksten. Den er desværre totalt ulæselig i dag, men i 1911 kunne den endnu læses og i "Stiftstidende" for 7. november samme år tydes skriften således:

*Herunder hviler dend højagtbare oc meget fornemme Mand, nu salig hos Gud, Thomas Jørgensen, fordum borger, Kjøb oc Handelsmand her i Saxkjøbing, som døde den 5te Juli 1704, efter at han i denne Grædedal hafde levet i 55 Aar, 4 Maaneder oc 5 Dage, tilligemed sin dydelige Kjæreste Karen Christoffers Datter, som døde dend 1ste December 1715 udi sin Alders 62 Aar, hvis gudelige ægteskab var udi 29 Aar oc 3 Maaneder.*

Det må være naturligt at begynde denne min korte og meget ufuldstændige beretning om købmændene i vor by med denne gode borger, der (indtil nu) er en af de ældste, vi kender noget særlig til, og så var det ham, der i 1681 skænkede kirken det dåbsfad, hvori mange af os er døbt.



Dåbsfadet er af messing, formentlig dansk arbejde, med indskriften: "Thomis Jørgensen, Karen Christoffers Datter, Anno 1681 foræret til Soxkiøbing Kiercke".

Det viser jo også, at han var en formuende mand, hvad der iøvrigt var ret almindeligt blandt købmændene, der sammen med dommeren, præsten og byfogeden var byens overklasse.

Deres koner var madammer og deres døtre altid jomfruer.

Anderledes var det med håndværkernes og de øvrige borgernes døtre. De var piger indtil de blev gift og derefter koner. Havde en pige været uheldig at få såkaldte uægte børn, blev hun viet som "fruentimmer".

I 1687 fik Niels Caspersen Siø borgerskab som skipper og købmand her i byen. Vi kender endnu ikke hans fødested, men han var gift med Mette Nielsdatter. Af deres børn blev en søn købmand i Nysted, og 2 døtre blev købmandsdammer i henholdsvis Maribo og Nykøbing.

Niels Siø og hustru skænkede 433 rigsdaler og 2 mark til kirken, hvorfor deres og en søns begravelsessteder i kirkens nederste gang *paa Søn oc Helligdage fejres oc med sand oc urter bestrøes.*

Det er efter ham, at "Siøs park" på hjørnet af Maribovej og Kalkbrænderivej har fået sit navn.



Det smukke anlæg ved Maribovej, som i dag benævnes "Siøs Park".

At købmændene hørte til de mest velfunderede viser en opførelse fra 1737, hvor byens 106 skatteydere tilsammen betalte 135 rigsdaler i byskat. Heraf betalte 9 købmænd hele 45%.

Niels Jensen var den mest velbeslåede, han alene betalte 11 Rd, næsten 11%.

Han var selv købmandssøn fra Nyborg, fik borgerskab her i byen i 1713 og giftede sig med datteren af købmand og landstingskriver Peder Henriksen Bert.

Niels Jensen blev efterhånden ejer af Brogade 1 (Quades senere hovedkvarter) samt Brogade 8 og 10 (det gamle Saxkjøbing Avis og kornmagasinet).

Lige efter kom en lokal mand, Ole Rasmussen fra Majbølle. Han betalte godt og vel 10 Rd.

Gad vist, hvad der satte ham i gang?

Da han i 1719 fik sit borgerskab, var det for at drive småhandel; men det voksede sig hurtigt stort.

Efter hans død i 1751 blev hans købmandsgård, der lå over for det nuværende Superbrugsen, solgt for det dengang imponerende beløb af 1900 rigsdaler, og her blot beskrivelsen af bygningerne:

27 fag til gaden, en sydlænge på 8 fag, en vestlænge på 17 fag og en nordlænge på 12 fag.

Det var nærmest en regel, at købmændene stammede fra købmandsfamilier her og i andre byer, næsten alle indgifte med hinanden, altså een stor familie.

Lidt nede på listen finder vi et nyt navn, der snart skulle blive ret dominerende i gadebilledet, Jochum Jochumsen Blich, købmandssøn fra Nakskov.

Han kom til byen og fik borgerskab i 1728 og var gift 3 gange, men også driftig på anden måde.

Han blev efterhånden ejer af Brogade 1 og 8, Vestergade 2 og 16 samt Torvegade 11.

Han var *privilegeret Vintapper, som i sin Livstid haver Kongelig Bevilling at maa sælge vin og fransk Brændevin.*

Efter hans død overtog sønnen Jens Jochumsen Blich, der var gift 2 gange, forretningen.

Og efter ham hans søn Jochum Blich den Yngre.

Foruden at være købmand var Jens Blich også byens postmester fra 1778 til sin død i 1786.

Efter år 1800 optræder navnet Blich ikke mere i Sakskebings historie.

Til sidst et par eksempler på hvordan købmændene blev een stor familie:

Efter Jochum Jochumsen Blichs død i 1766, giftede hans 3. kone, Karen Hansdatter Bram sig med købmand Chreinhof Junior her i byen (det var iøvrigt hendes 4. ægteskab).

Efter købmand Jochum Blich den Yngres død giftede hans enke, Johanne Christine Lindvald sig med købmand Jørgen Hansen Junior.

Jørgen Hansen Junior var broder til Lars Hansen Junior, der testamenterede den såkaldte "Juniorstiftelse" til byens fattige og fik gaden opkaldt efter sig.

Mange andre gode borgere i vor by fortjener et par ord, men et sted må vi jo slutte.





# Træk af brandvæsenets udvikling i Saksøbing i nyere tid.

- af Hans Bech

I 1873 vedtog rigsdagen lov om ordning af brandvæsenet i købstæderne.

Det betød, at der skulle nedsættes en brandkommission med politimesteren som formand.

På grundlag af denne lovgivning vedtog Saksøbing byråd i 1904 en VEDTÆGT FOR SAXKJØBING KJØBSTADS BRANDVÆSEN.

Det fremgår heraf, at byen på det tidspunkt skulle have 3 sprøjter, heraf 2 på hjul.

Endvidere hvor mange slanger, spande, stiger, brandhager, økser og save.

Der skulle være en brandinspektør som leder, 1 brandassistent ved hver sprøjte og sprøjtefører + mandskab til betjening af sprøjten.

Der skulle afholdes årlige brandøvelser og føres tilsyn med ejendommenes brand-sikkerhed.

Det sidste var en vigtig del af brandbekæmpelsen, idet det var en meget vigtig indsats at søge og undgå, at ild opstod.

Alarmeringen skete ved hjælp af brandhorn og tromme samt kirkeklokkerne, hvorefter mandskabet skulle møde ved sprøjtehuset.

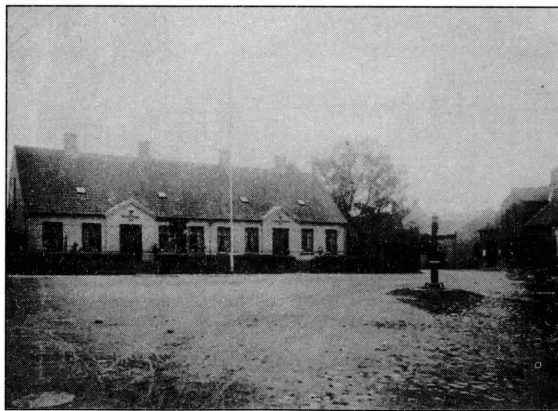
I nattetimerne gik vægteren sin runde og holdt øje med, at der var ro og orden; men

han fungerede også som brandvagt og skulle alarmere, hvis han opdagede brand.

Af reglementet fremgår det endvidere, at der ved opstående tordennejr skulle være 4 mand på vagt ved sprøjterne, så de hurtigt kunne komme frem, hvis lynet slog ned.

Vand til brandslukning var altid det store problem, men i byen var der 2 offentlige brønde - Torvet og Gåsetorvet - samt åen og havnen.

I 1908 fik byen vandværk, og i den forbindelse opsattes brandhaner. Det gav en meget større sikkerhed for tilstrækkeligt med vand ved brandslukning.



Gåsetorvet 1914 med pumpen ved bybrønden.

Når en brand opstod, gav det ofte store skader, for mange bygninger var stadig med stråtag og fængede hurtigt.

De bygningsmæssige skader gav ofte store økonomiske problemer, hvilket medførte at der allerede i 1761 blev etableret en brandforsikringsordning.

Det var Købstædernes almindelige Brandforsikring, der tegnede forsikringer overalt i landets byer, men på Lolland-Falster var der et lokalt selskab, der hed Lolland-Falsters og Langelands gensidige Brandforsikring. Dette selskab har i mange år været en god hjælp, når en brand havde ødelagt bygninger og inventar.

Befolkningstallet i byen steg langsomt, og den industrielle udvikling gav nye opgaver for brandvæsenet, men da automobilene efter 1910 blev mere almindelige, begyndte brandvæsenet at anskaffe automobilsprøjter.



En af de første automobilsprøjter i Saksøbing.

Den første i Saksøbing var en Ford-T med sprøjte påmonteret og med plads til slanger og stige og øvrigt materiel. Det var en stor forbedring.

Senere fik man en Buick - en 2-personers personvogn med en bagklap, hvor der var plads til at montere slanger.

Denne sprøjte var også forsynet med stativ til stige, og den trak en påhængssprøjte.

Det kommunale brandvæsen skulle kun slukke ildebrande i købstaden, idet sognekommunerne havde deres eget brandkorps.

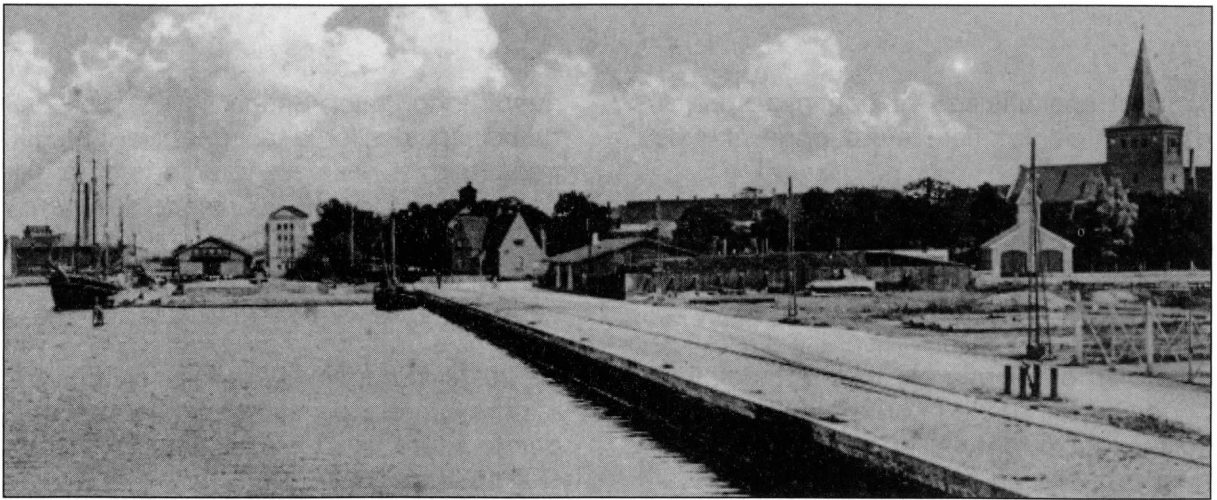
Men med automobilsprøjterne blev der nu mulighed for at komme til hjælp ved større brande udenfor området, og der blev lavet aftaler om sådanne ordninger.

På landet havde man langt op i tiden de gamle hestetrukne sprøjter, men i 1926 etablerede Zoneredningskorpset en brand- og redningsstation i Slemminge, der overtog brandslukning på landet.

I 1923 var der 2024 indbyggere i Saksøbing, og brandstyrken bestod af 1 brandinspektør, 1 vicebrandinspektør, 2 brandassistenter og 12 brandmænd.

Alle var deltidsansat, og alarmeringen skete nu pr. telefon.

I 1928 flyttede brandstationen fra Juniorsgade til en nybygget brandstation med plads til 2 automobilsprøjter, alt slange-materiel og øvrigt udstyr.



Den nye brandstation ved havnen med slangetårn og 2 porte.

Den nye brandstation blev placeret tæt ved havnen, idet der efterhånden var kommet mange virksomheder, der i en given situation krævede en hurtig indsats.

Denne station var i brug, indtil Falck i 1970 overtog kontrakten om brandslukning. Den gamle brandstation ligger stadig på havnen og bruges i dag af bådebyggeriet.

I 1940'erne var cykelhandler Frederiksen brandinspektør, mens blikkenslager Axel Jensen var vicebrandinspektør.

Karetmager Nielsen overtog senere opgaverne efter Axel Jensen, og i 1948 blev stationsleder Svend Erik Peerson, der drev en redningsstation på Maribovej, ansat som brandinspektør.

Materiellet var efterhånden gammelt og umoderne, så i 1955 godkendte brandkommissionen, at der blev anskaffet en ny brandsprøjte.

Det skete ved, at man købte en af civilforsvars-korpsets brandbiler, der var blevet i overskud efter krigsafslutningen.

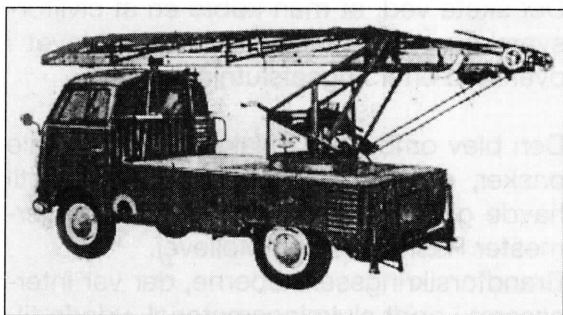
Den blev ombygget i Nakskov efter lokale ønsker, og den gamle Ford-T, der hidtil havde gjort det godt, blev solgt til bagermester Rasmussen på Møllevej. Brandforsikrings-selskaberne, der var interesseret i godt slukningsmateriel, ydede til-



Den nye brandbil fra 1955

skud til anskaffelsen af den nye sprøjte, der kom ud for flere store opgaver i de kommende år.

Allerede i 1958 forhandlede man om anskaffelse af en vW-varevogn med stige påmonteret ladet, og såvel brandvæsenet som elværket var interesseret i anskaffelsen. Men ordningen var ikke optimal, idet begge parter kunne få brug for stigen med kort varsel enten ved brand eller ved ledningsarbejde, så elværket købte nogle år senere sin egen stigevogn.



Stigebilen som brandvæsen og elværk var fælles om i en periode.

Af brandinspektørens beretning fra den tid fremgår det, at der var 4-8 udrykninger om året.

Som tidligere fortalt, så var brandvæsenet for købstadsområdet, men efterhånden kom der også aftaler om udrykning til brand ved Krenkerup, Oreby og Berritsgaard.

Og efter en brand hos autoforhandler Ma-

rius Skotte, hvor Skotte iøvrigt selv var brandinspektør for landsognet, var han utilfreds med, at Saksøbing brandvæsen, der havde station tæt på, ikke måtte deltage.

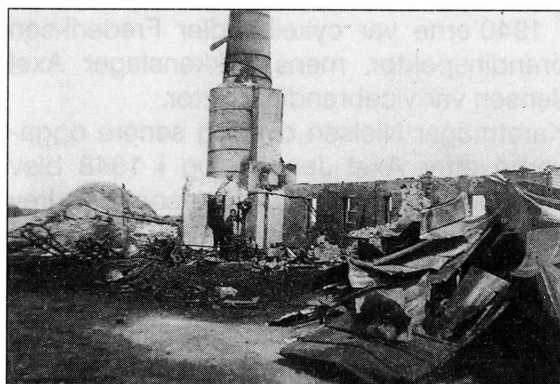
Og der blev herefter lavet en aftale om udrykning til Saksøbing landsogn, herunder til sukkerfabrikken.

De fleste af udrykningerne var heldigvis til mindre brande og skorstensbrande, men der forekom også større brande, og her skal nævnes nogle.

Saksøbing tømmerhandel brændte den 4. 11.1934, og det var en meget stor brand. Årsagen fandt man ikke, men man gisnede om, at der var tale om en antændt brand.

Hos entreprenør Møller Andersen i Radsted var der i 1942 en stor brand.

Store værdier blev flammernes bytte, deriblandt 1400 rummeter brænde, en stor mængde tørv, tømmer, brædder og maskiner.



Ruinerne af bl.a. tørreovnen, hvor branden i Radsted opstod.

Efter 1960 begyndte brandvæsenerne i købstæderne på Lolland-Falster at samarbejde, og der blev på skift afholdt årlige øvelser, hvor man fik mulighed for at lære hinandens materiel og arbejdsmåder at kende, hvilket skulle øge sikkerheden, når der blev tilkaldt hjælp ved større brande.

Men ulempen ved disse øvelser var, at der i et stort antal timer ikke var brandkøretøjer og mandskab i de enkelte byer, og man måtte derfor ophøre med denne ordning.

Aftalen om gensidig hjælp fortsatte dog, og Saksøbing brandvæsen var med ved en stor brand i Maribo i 1959. Det var OLSENS HOTEL, der brændte om natten, og 2 personer, der boede på hotellet, indebrændte.

## **Stor-branden paa Olsens hotel i Maribo**

Olsens hotel lå i byens midte, hvor der senere blev opført et butikscenter med bl.a. Irma og restaurant Paletten.

Under branden kom en af Saksøbings brandmænd til skade. Det var snedker Gunnar Pedersen, der til daglig var ansat i Knud Topps firma.

Han var på vagt den pågældende nat og var med på brandstedet.

Under slukningsarbejdet stod han på en stige, der var rejst op mod facaden til Vestergade, og betjente et strålerør.

Pludselig styrtede en frontspids på ejendommen ned og rev Gunnar Pedersen med ned fra stigen, og han styrtede ned i en kælderskakt.

Han kom alvorligt til skade og var sygemeldt i længere tid, men kom sig heldigvis. Han blev i 1965 ansat som pedel på Saksøbing skole.

Den netop indkøbte stigevogn var endnu ikke indregistreret, men da der var meget brug for den ved den pågældende brand, kontaktede man telefonisk politimesteren og fik tilladelse til at bruge den.

Stigevognen gjorde god fyldest og fik dermed sin "ilddåb".

I 1955 lå der et svensk skib i Saksøbing havn. Besætningen havde holdt lidt kalas ombord og ville nu på restauration i byen.

En ung sømand på 24 år ville imidlertid ikke med og gik til køjs.

Men for at undgå at blive vækket, når de andre kom tilbage, lukkede han døren til kahytten og spærrede den ved at trække en skuffe ud, så den derved hindrede, at døren kunne åbnes.

Mens han sov, udbrød der imidlertid brand i skibet, og brandvæsenet blev tilkaldt og sendte røgdykkere ned for at redde eventuelle ombordværende.

Man fandt ingen i de khytter, man kunne komme ind i, og ilden blev slukket, men bagefter fandt man den døde sømand.

Den 1. oktober 1968 nedbrændte Veldens tæppefabrik i Guldborg.

Fabrikken var indrettet i den smukke 100 år gamle, fredede bygning, der tidligere havde tilhørt baroniet Guldborgland og som den gang blev anvendt som kornmagasin.

Begivenheder som de her nævnte var medvirkende til, at brandmandskabet forstod alvoren i den opgave, der skulle løses. Og heldigvis var det mest mindre opgaver, man kom ud for, og som man ved hurtig indsats sikrede mod, at de udviklede sig til katastrofer.

Det har været kendetegnende for det frivillige mandskab, at hvis de først var blevet brandmænd, blev de ved i mange år.

Forståelse for opgavens betydning, godt kammeratskab og sammenhold har betydet mere end den beskedne løn, der blev udbetalt.

Måske har den kendte drengedrøm: "Jeg skal være brandmand, når jeg bliver stor" også virket.

Men lad det stå uimodsagt, hvad der end har været årsagen til, at det igennem de sidste 100 år har været et velfungerende brandvæsen, der har været årsag til, at de store katastrofebrande ikke har ødelagt hele gader, som i tidligere århundreder.

Op til kommunesammenlægningen i 1970 afholdt de 7 sogneråd og Saksøbing byråd den 22. maj 1969 et møde, hvor også politimesteren, Statens brandinspektion og repræsentanter for Falck deltog, og det blev aftalt, at Falck fik kontrakt på brandslukning.

Stationsleder Svend Erik Peerson kunne herefter ikke mere være brandinspektør og fratrådte den 31. marts 1970. Han blev vicebrandinspektør, og ny brandinspektør blev ingeniør Erik Bohn Jespersen, der stadig har denne opgave.



## SAKSKØBING TAMBOURKORPS - godt på vej til 40-års jubilæet.

Sakskøbing Tambourkorps blev oprettet den 24. oktober 1961 med Sanne Hansen og Inge Pedersen som initiativtagere.

Sanne og Inge var ledere af pigespejderne i Sakskøbing, og selv om de ikke vidste meget om tambourkorps, så blev forsøget alligevel gjort med et par gamle juletræstrommer.

De henvendte sig til FDF, der dengang havde et orkester, og fik tilsagn fra Mogens Hansen om hjælp til trommerne.

Der blev skaffet 4 piger, der gerne ville slå på tromme, og nogle piger, der spillede blokfløjte.



Tambourkorpsets spæde begyndelse var disse blå pigespejdere.

Blokfløjter var imidlertid ikke særlig godt egnet til formålet, men med hjælp fra Leif Jensen fik man gang i rigtige marchfløjter. Det var altså disse to instrumentgrupper, der blev grundstammen i det tambourkorps, der i de næste par år udviklede sig.



Trommer og fløjter skal lære at spille hver for sig og siden sammen. Derefter kommer problemerne med at marchere, mens man spiller.

Udviklingen medførte på et tidspunkt, at man indledte et samarbejde med FDF's orkester, der dengang var ledet af Ib Lau-lund.

Det resulterede bl.a. i, at FDF's orkester og tambourkorpset for første gang marcherede sammen igennem byen til jul, og hvor man aflagde besøg og spillede på byens sygehus, alderdomshjem og plejehjem.

Samarbejdet med FDF var både spændende og lærerigt, men det varede desværre ikke så længe, da FDF's orkester et års tid senere ophørte.

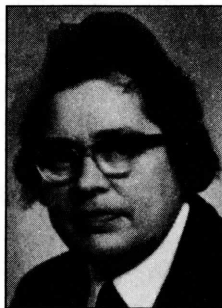




Juleoptog med tambourkorpset og FDF-orkesteret.

Indtil 1970 havde tambourkorpset reelt kun bestået af piger fra "De blå Pigespejdere", men efterhånden kom der også drenge-spejdere med i korpset, og senere kom FDF/FPF med.

Efter at Mogens Hansen og Leif Jensen stoppede som instruktører, måtte korpset i en periode klare sig selv, men i 1973 trådte Knud Kristiansen til som instruktør på trommer og Anette Ohl som instruktør på fløjte og horn.



Korpsets leder gennem 15 år, Sanne Hansen.

I 1976 fyldte korpset 15 år, og Sanne besluttede at trække sig tilbage som leder og overlade arbejdet til nye og yngre kræfter. Det blev Helle Madsen, der blev den nye leder.



Tambourkorpsets nye leder, Helle B. Madsen.

Kai Svernè Olsen tager sig nu af hornene, og senere er det Jørgen "JEPPE" Jepsen, der træder til med sine gode erfaringer fra Livgardens Tambourkorps.

Mens Helle i en 2-års periode var borte fra jobbet, var det Knud Erik Lærke, der sprang til som orkesterleder.

Da Helle få år efter igen overtog ledelsen, voksede korpset stærkt, og der var brug for ekstra hjælp.

Det resulterede i valget af en forældrebestyrelse, som bredt kunne støtte op om korpset.

På Valdemarsdagen, den 15. juni 1981 fik Saksøbing Tambourkorps sin egen fane. Overrækkelsen skete i Holmens kirke, hvorefter samtlige fanemodtagere marcherede gennem Københavns gader frem til Tivoli.

Korpset deltog efterhånden i flere store arrangementer bl. a. i Saksøbing's tyske venskabsby Oldenburg.

Og ved det nordiske venskabsbystævne i 1981 i Saksøbing havde tambourkorpset en meget stor opgave med at musicere og gå foran i det store optog af norske, svenske, finske og selvfølgelig danske deltagere.

1981 var også det år, hvor tambourkorpset kunne fejre 20 års fødselsdag, og det blev selvfølgelig fejret på behørig vis.



På et tidspunkt får korpset sit eget hus, idet hjørneejendommen over for spejderhuset i Saxemarken bliver gjort i stand.

Kommunen påtager sig det udvendige, og tambourkorpset gik herefter igang med skurebørste, pensler og maling indvendig.

Huset blev hurtigt det perfekte samlingssted for spillearrangementer og lettede problemet med opbevaring af trommer, uniformer, noder o.s.v., og P-pladsen foran huset var velegnet til indøvning af tattoo og marchtræning.



Ved den officielle indvielse i 1986 fik tambourkorpset overrakt nøglerne til huset af borgmester Kaj Pedersen.

Efterhånden var der bud efter tambourkorpset ved mange lejligheder.

Og foruden de mere eller mindre officielle arrangementer, så benyttes korpset i mange andre sammenhænge, og her er det især kommunen, handelsstandsforeningen, erhvervslivet, foreninger m.v., der gør brug af korpsets farverige medvirken.

Nogle af tambourkorpsets helt store oplevelser var, da korpset deltog i indvielsen af Farøbroerne og senere af Guldborgsund tunnelen i 1988.

Det er efterhånden ikke nok at kunne spille godt, når man er et marchorkester - man skal også være flot klædt.

Det er dog ikke altid lige nemt at iklæde 50 hurtigtvoksende børn og unge i uniformer, der kan bruges på alle årstider og i al slags vejr.

Men da tambourkorpsets mødre var gode ved symaskinerne, så var det en stor hjælp i bestræbelserne for at korpset kunne være flot og ens klædt.



Det flotte tambourkorps er en pryd for øje og øre, når det med fuld musik marcherer gennem byens gader.

Og så var tambourkorpset "klædt på" - ikke alene lokalt til glæde for byen og dens borgere; men med korpsets fremtræden og musikalske dygtighed, kunne det efterhånden blande sig på landsplan.

Ikke alene deltog Saksøbing tambourkorps i landsorkesterstævner, men man stod heller ikke tilbage for selv at stå som vært ved flere af disse stævner.

Og her var det ikke mindst den positive forældregruppe, der med ildhu deltog i planlægning og afvikling af orkesterstævnerne.

I efteråret 1990 havde man planer om en sommerferie for korpsets medlemmer i Skotland eller Østrig.

Det ville imidlertid blive en større udskrivning - især for de familier, der havde flere børn i tambourkorpset.

Men ved hjælp af boder med tombolaer, betalte spillearrangementer og ansøgninger til fonde, lykkedes det at få styr på økonomien, og i sommeren 1991 drog man til Wien, og det blev selvfølgelig den helt store oplevelse.



I dag - 38 år efter tambourkorpsets start - har korpset udviklet sig, til en særdeles vigtig og værdig repræsentant for Saksøbing, hvilket ikke mindst skyldes korpsets mangeårige leder Helle og hendes mange hjælpere.

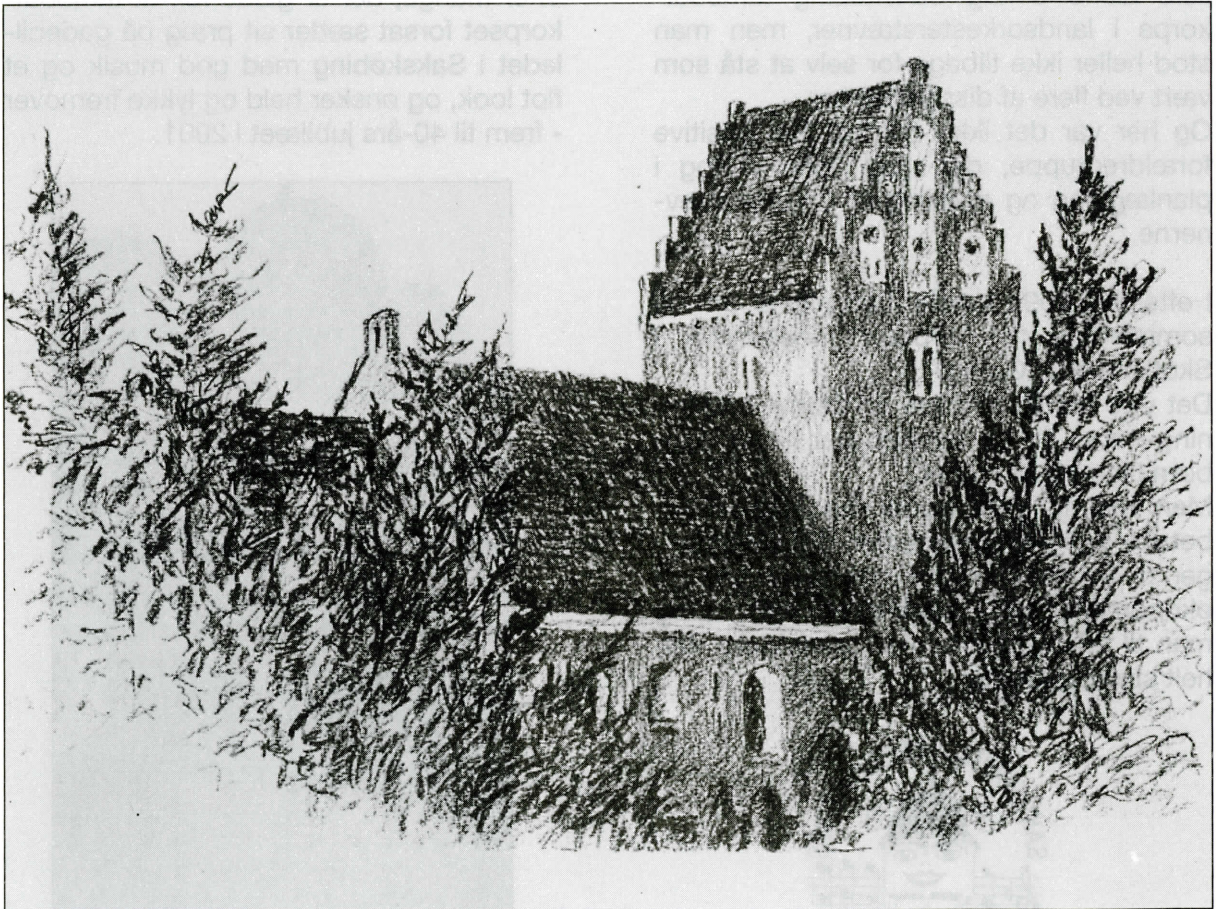
Vi er mange, der er glade for, at tambourkorpset forsat sætter sit præg på gadebilledet i Saksøbing med god musik og et flot look, og ønsker held og lykke fremover - frem til 40-års jubilæet i 2001.



Tambourkorpsets mangeårige leder, Helle (nu med efternavnet Nielsen). Hun mestrer selvfølgelig også den musikalske side af sagen.



# FJELDE KIRKE



## FJELDE KIRKE

Med Nysted-landevejens omlægning uden om Fjelde har de vejfarende fra Saks-købing fået frit udsyn til landsbyens lille kirke, der med sin lyserøde farve melder sig i rækken af rødkalkede kirker på Lolland.

Men ellers er kirkebygningen traditionel med tårn, skib, kor og våbenhus, bygget af munkesten i munkeforbandt.

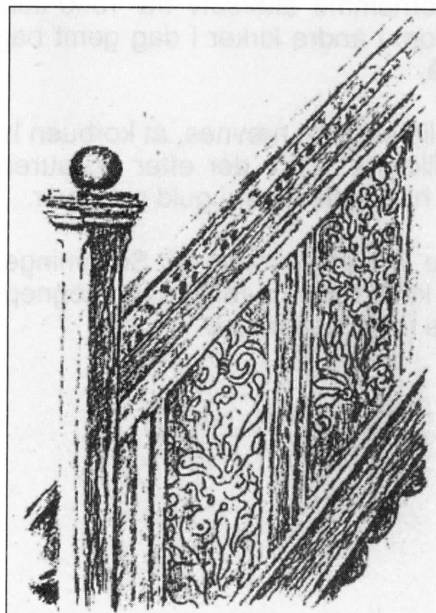
Koret menes bygget før skibet, men begge bygninger er i romansk stil. Det gotiske tårn er tilbygget i det 16. århundrede af Hans Laursens familie til Nørregaard.

Tårnrummet har hvælvinger og var i sin tid forsynet med stolestader, men i 1862 blev tårnrummet gjort til forhal med dør i vestsiden, og den sydvendte indgang via våbenhuset blev muret til. Først på et meget senere tidspunkt gik man tilbage til indgang fra syd, hvorved våbenhuset atter blev taget i brug efter sin bestemmelse. Tårnrummet blev lukket af fra den øvrige del af kirken og bruges i dag til kapel.

På tårnets sydside er et lille trappehus, hvor den snoede stentrappes 22 uensartede trin fører op til første stokværk. Ad en stejl stige kommer man det sidste stykke op til tårnets klokkestokværk. Her hænger klokken fra 1823, der med et mekanisk værk og ur sørger for automatisk ringning.

I våbenhuset findes en pengeblok af træ, der menes fremstillet omkring 1800. Den brunmalede bloks eneste udsmykning er teksten: "Saligt er det at give, hellere end at tage".

Vel inde i selve kirken kan man i dag glæde sig over, at de tidligere så utrolig triste, brunmalede bænkerader efter en grundig restaurering i 1997 fremtræder smukt og opmundtrende - et billede, der yderligere understreges, når vi retter blikket mod prædikestol og altertavle.



Altartavlen med stjernehimmel er en såkaldt katekismustavle, der med sin smukke skrift i guld er en pryd for øjet, ligesom evangelistfigurerne på prædikestolen fra omkring 1610 er enkelt, men nydeligt billedskærerarbejde.

Døbefonten er af granit med dåbsfad i messing af sydtysk oprindelse fra ca. 1575.

På væggen over døbefonten er ophængt yderligere et dåbsfad af nyere dato.

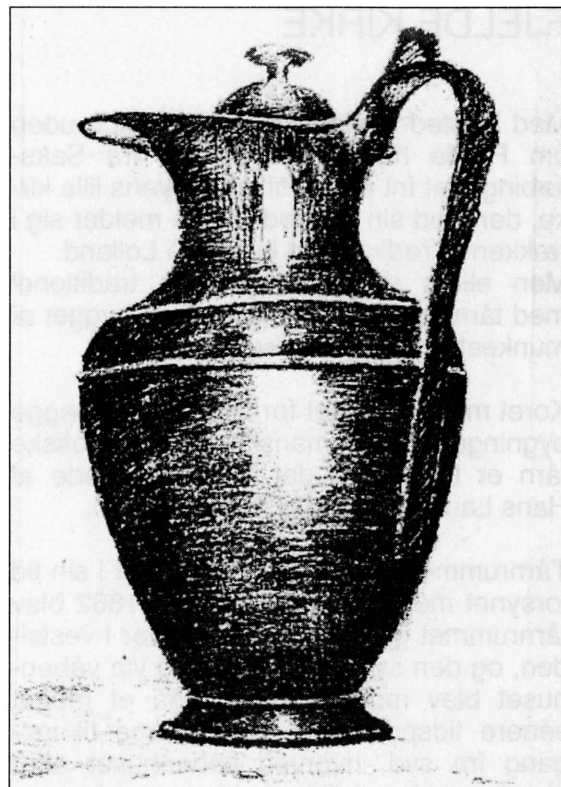
Dåbskanden er af tin fra ca. 1850.

På alteret, der er muret af munkesten, står gamle, smukke alterlysestager og en vinkande og oblatæske af porcelæn.

Det fornemme altersølv fra 1500-tallet er her som i andre kirker i dag gemt bag lås og slå.

Endelig skal det nævnes, at korbuen har et krucifiks fra 1520, der efter restaurering i 1946 har stafferinger i guld og farver.

Fjelde er anneks sogn til Slemminge, og Fjeld kirke har som følge deraf sognepræst fælles med Slemminge.



Tekst : Holger Karlsen

Grafik : Poul E. Rasmussen



# Postbud Rasmus K. Nielsen - Majbølle sogns lokalhistoriker

- af Lars Graff Nielsen



Ved kirkegårdsdiget lige øst for Majbølle kirkes kor ligger der et smukt gravsted udformet som en kæmpehøj.

På gravstenen står: "R. K. Nielsen, født 21. december 1893, død den 1. maj 1974".

Efter sigende var den daværende sognepræst i Majbølle lidt utilfreds med, at gravstedet blev udformet som et hedensk oldtidsgravsted midt på en kristen kirkegård, men man må indrømme, at kæmpehøjen afspejler lokalhistorikerens dybe interesse for oldtidsminderne i Majbølle sogn.

Mange kan endnu fortælle om den helt usædvanlige oplevelse det var at slå følge med Rasmus K. Nielsen og vandre med ham ad Spurvestræde i Soesmarke og videre ad den gamle hærvej gennem Storskoven mod Berritzgaard og Saksøbing, mens Rasmus K. Nielsen fortalte om de mange oldtidsgrave langs vejen og levedejgjorde hærvejens historie for de interesserede tilhørere.

Da Rasmus K. Nielsen døde på plejehjemmet "Kildebo" i Saksøbing den 1. maj 1974 og blev begravet på Majbølle kirkegård den 8. maj 1974, blev der bl.a. anført følgende i kirkebogen for Majbølle sogn:

*"Forhenværende postbud. Født i Majbølle sogn den 21. december 1893 som søn af indsider Niels Nielsen og hustru Ane Kirstine Jørgensen - Enkemand; Afdøde hustru: Hedvig Oline Pedersen".*

Kirkebogen for Majbølle sogn bekræfter oplysningerne om Rasmus Karl Niensens fødsel i Majbølle sogn 21. december 1893 og dåb i Majbølle kirke 18. februar 1894, men gør det ganske kortfattet og enkelt, som det er skik i en officiel protokol.

Vil vi vide noget om Rasmus K. Niensens barndom og barndomshjem, må vi ty til hans egne skrifter, især hæftet "Husmandsdreng i Soesmarke for 75 år siden", som R. K. Nielsen udgav i 1973.

Her fortæller han:

*"Spurvestræde, hvor mit hjem lå, var nok den gamle landsbys mest interessante vej.*

*Fin i egentlig forstand var den ikke - kun en jordvej fyldt med agemel (støv) om sommeren, så støvskyer drev ind over huse, haver og marker, når en vogn passerede; og fuld af dybe, vandfyldte hjulspor om vinteren. Engang imellem kom Christian Rasmussen med sin hest og en vejsluffe og jævned de største hjulspor lidt om vinteren; og om foråret kom hver af byens bønder som pligtkørsel med hver et læs små-*

sten og grus og fyldte lidt i de største huller, så var der i hvert fald stof nok til støv den sommer.

I Spurvestræde boede hjulmanden, som var tre år om at lave et nyt trug til fars slibesten, men ellers en dygtig håndværker.

Han havde lavet sin egen ligkiste, som stod på loftet og ventede, og i den sov han til middag hver dag om sommeren. Han sagde, at der ikke var så mange generende fluer på det mørke loft under stråtaget.

På vejen boede også Maren Glæde, der tøjrede sin kat som en hund, Hejda-snedkeren, der kærnedede smør i en flaske, Grubbe-Hans, der tærskede sit korn med plejl hver vinter, og hvis ko blev trukket i stald hver middag for at få sin middagsøvn i skygge, og skovfoged Albert Christensen, der spurgte mig, hver gang han mødte mig, om jeg ville have en arbejdsslussing.

Endvidere lå skolen i Spurvestræde - et helt universitet efter landsbyforhold med lærer, lærerinde og hele 4 klasser. Her fik jeg i hele 7 år de kundskaber, jeg så nogenlunde har klaret mig med et helt liv igennem.

Og i bunden af Spurvestræde lå mit hjem. Det var lille, men hyggeligt under det lune stråtag. Vi havde nærmest kun én stor stue med en lille rede i krogen bag dobbeltsengen, hvor jeg sov. Fredfyldt var stuen i de lange vinteraftener, når petroleumslampen var tændt, katten var under kokekachelovnen, mor stoppede hoser, far læste avisen, og jeg tegnede med farveblyanter.

Også ude var det gammeldags, landlige for-

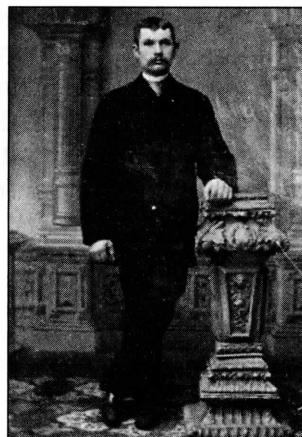
hold: I stalden gumlede koen, grisen gryntede i sin sti, hønsene skrabede i gården - ja, satte undertiden et visitkort på køkkentrappestenen.

Tidligt fik jeg mine pligter. Jeg skulle fodre gris og høns, flytte koen, bære brændsel ind, lukke hønselemmen om aftenen for ræv og mår, luge roer og meget andet.

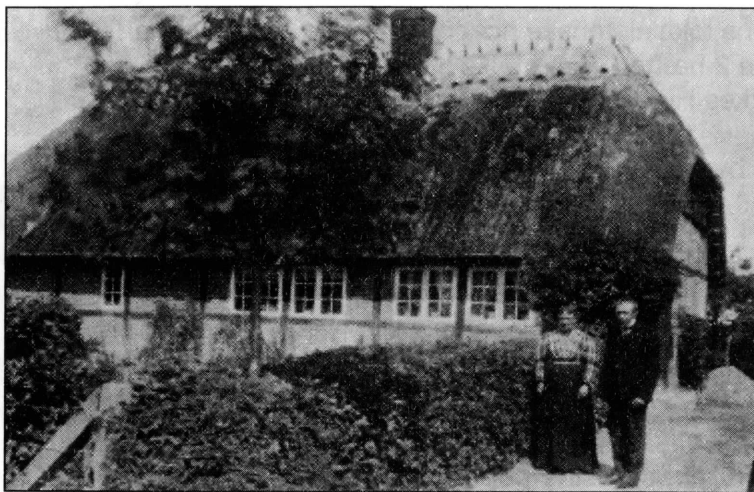
Men om søndagen måtte jeg lege hele dagen - også i den nære skov med sine hundredårige ege, dystre graner og talrige oldtidshøje, som jeg altid i ærbødighed og videbegærlighed betragtede".

I 1964 udgav Rasmus M. Nielsen et større hæfte under titlen "Seks Radioforedrag", hvor han uddyber sit levnedsløb i radioforedraget "Husmandssøn".

Her hører vi om faderens meget tidlige død i 1910 som kun 50-årig; det var naturligvis et hårdt slag for det lille hjem.



R. K.Nielsens fader: Husmand Niels Nielsen, Soesmarke, omkr. 1890.



R. K. Nielsen og hans moder Kirstine ved "Spurvehuset", omkr. 1911

Alligevel præsterede moderen at drive husmandsbruget i 4 år, mens sønnen gik på seminarium og fik en læreruddannelse og naturligvis hjalp til hjemme i alle ferier og på alle fridage.

Og så fortsætter R. K. Nielsen:

*"Tiden gik dog, og en god eksamen fik han til stor glæde for hans gamle mor - dog uden sang og musik, fordi han havde en synssvaghed, der vanskeliggjorde ham noderne; og dette blev hans ulykke, da det næsten overalt krævedes på landet, hvor han så afgjort hørte hjemme.*

*Der fulgte nu 15 år med arbejdsperioder: Efterskole, vikariater, aftenskole og lignende; men med lange arbejdsløshedsperioder ind imellem, hvor han så igen var husmand hjemme hos moderen.*

*Da de 15 år var gået, brød han endelig af, træt*

*af det hele. Han søgte nu - 43 år gammel - og fik en lille postrute til 100 kroner pr. måned, som han kunne passe sammen med det lille sted og moderen; og året efter giftede han sig med sin ungdomsveninde Hedvig, som trofast havde ventet på ham i 14 lange år".*

For Majbølle sogns lokalhistorie var det nu et held, at Rasmus K. Nielsen opgav lærergerningen og blev postbud, for det var dengang effektivitets- og arbejdstidsmålinger endnu ikke var sat ind, og en landpost kunne give sig tid til at drikke en kop kaffe i mangt et køkken på ruten.

Det bragte Rasmus K. Nielsen i nær kontakt med mange af sognets ældre, og med hans historiske interesse begyndte han snart at samle Majbølle sogns lokalhistorie.

Rasmus K. Nielsens lokalhistoriske hovedværker er følgende 2 hæfter:

"Træk af Soesmarkes Historie"

Glemmes fortiden - mistes fremtiden - fra 1964

"Lidt om Majbølle by og sogn"

Lev i nutiden. Forbered fremtiden. Glem ej fortiden - fra 1966.

Rasmus K. Nielsens forfatterskab er omfattende, for han var bl.a. også kendt for de salmer og sange, han regelmæssigt fik trykt i Saxkjøbing Avis.

1970 samlede R. K. Nielsen sine publikationer og udgav dem i dupliserede hæfter, som han ofte brugte som julehilsener til venner og bekendte.

Rasmus K. Nielsens omfattende forfatterskab blev skabt af en svær periode af hans liv, som han også fortæller om i radioforedraget "Husmandssøn":



Rasmus K. Nielsens moder Kirstine.

*"Et par år efter brylluppet med Hedvig døde hans kære gamle moder, og allerede året efter brylluppet blev Hedvig angrebet af en ondartet leddegigt, der år for år tog til og gjorde hende*

*mere og mere uarbejdsdygtig, så mere og mere også det hjemlige kom til at hvile på hans skuldre og gjorde ham træt.*



Rasmus K. Nielsens hustru  
Hedvig Oline f. Pedersen, født på Askø i 1897.  
De blev viet i Majbølle i 1938.

*14 år holdt de to ud på det gamle husmandssted - barndomshjemmet med dets rige minder.*

*Endnu 5 år klarede han sin postrute og hjalp sin syge hustru; men så måtte han skille sig af med postruten for helt at ofre sig for hjemmet. Det var også en af de tunge dage i hans liv.*

*Nu fulgte endnu 4 år for de to i det lille idylliske hus. Stille år - for sygdom kan gøre mennesker ene og stille.*

*I de få stunder, han endnu kunne få fra sin omsorg for Hedvig, kastede han sig over skriveri - egnhistorie - for ikke at bryde helt sammen under livets hårde åg".*

Rasmus K. Nielsens modgang blev Møj-bølle sogns held, for det sikrede, at sognets lokalhistorie blev samlet og sikret for eftertiden.

Hedvig Oline Nielsen døde i 1961, og i tiden fra 1963-1970 koncentrerede Rasmus K. Nielsen sig om at samle og udgive sine arbejder.

Her skal nævnes hans følsomme fortælling om faderen: "Niels - en lollandsk husmands skæbne" og om moderen: "Kirstine - en østlollandsk husmandskone", samt om hustruens levnedsløb i "En Askøpige".

Inden Rasmus K. Nielsen døde i 1974 på plejehjemmet Kildebo, overdrog han sine noter og efterladte papirer til redaktør Svend Jørgensen i Sakskøbing.

Han var i en årrække arkivar for Lokalhistorisk arkiv; derfor findes Rasmus K. Nielsens efterladte papirer nu på Lokalhistorisk arkiv.

Sine øvrige ejendele testamenterede han til Stiftsmuseet i Maribo - til en mindstue dør.



Foto af Rasmus K. Nielsen i 1960'erne.

# Matr. nr. 10, "Ottosminde", Krårup by, Våbensted sogn, Musse herred, Maribo amt.

- fra fæstegård til selveje.

De første oplysninger går tilbage til 1810, hvor Jens Mortensen f.1773, d.1829 havde gården i fæste.

Efter Jens Mortensens død fortsatte hans hustru Dorte Clausdatter f.1772, d.1845 som fæster indtil 1840.

Familien havde 2 børn: Jens f.1801 og Sidsel f.1817.

Det var ikke ualmindeligt på krongodserne, at det blev tilladt enkerne at blive på gården efter mandens død uden betaling af ny indfæstning. Denne praksis blev i stor udstrækning også fulgt af adelsgodserne og har sikkert været anvendt i dette tilfælde.

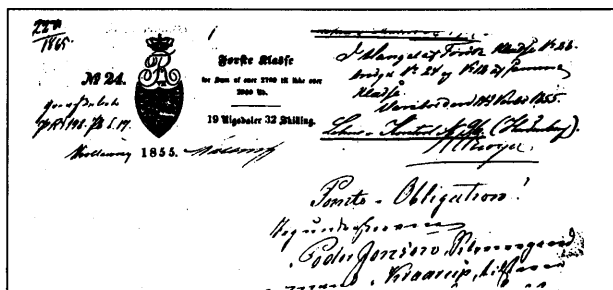
Gården var oprindelig fæstegård under "Nielstrup", men i 1814 blev "Nielstrup" indlemmet under "Krenkerup" efter at Christian Heinrich August Greve Hardenberg-Reventlow havde købt hovedgården i 1799.

Bøndergodset blev drevet som fæstegårde, hvor fæstebonden til gengæld måtte yde betaling i form af landgilde (penge, korn eller naturalier) og hoveriarbejde, der ofte var præget af ridefogedens manglende forståelse for, at fæstebønderne også skulle have tid til at dyrke landsbyens marker.

Efter de store landboreformer i 1789 med stavnsbåndets ophævelse og diverse andre reformer til gavn for fæstebonden, overgik flere og flere fæstegårde til selveje. Der var dog tale om en proces, der tog sin tid, da ikke alle godsejere var lige reformvenlige, men efter den store landbrugskrise i 1820'erne havde adelsgodserne svært ved at sikre økonomien og besiddelsen af hovedgårdene.

Det blev efterhånden også nødvendigt for grevskabet Hardenberg-Reventlow at sælge ud af fæstegårdene til selvejere, hvilket altså skete i 1850'erne.

Peder Jensen f.1801 i Thoreby og hustru (gift 1826) Ane Hansdatter f.1803, d.1870 blev fæster af gården i 1840, men i 1855 frikøbte Peder Jensen gården af grevskabet og blev selvejer.



Ved overgang fra fæste til selveje i 1855 udstedte grevskabet en panteobligation på 4000 rigsdaler.





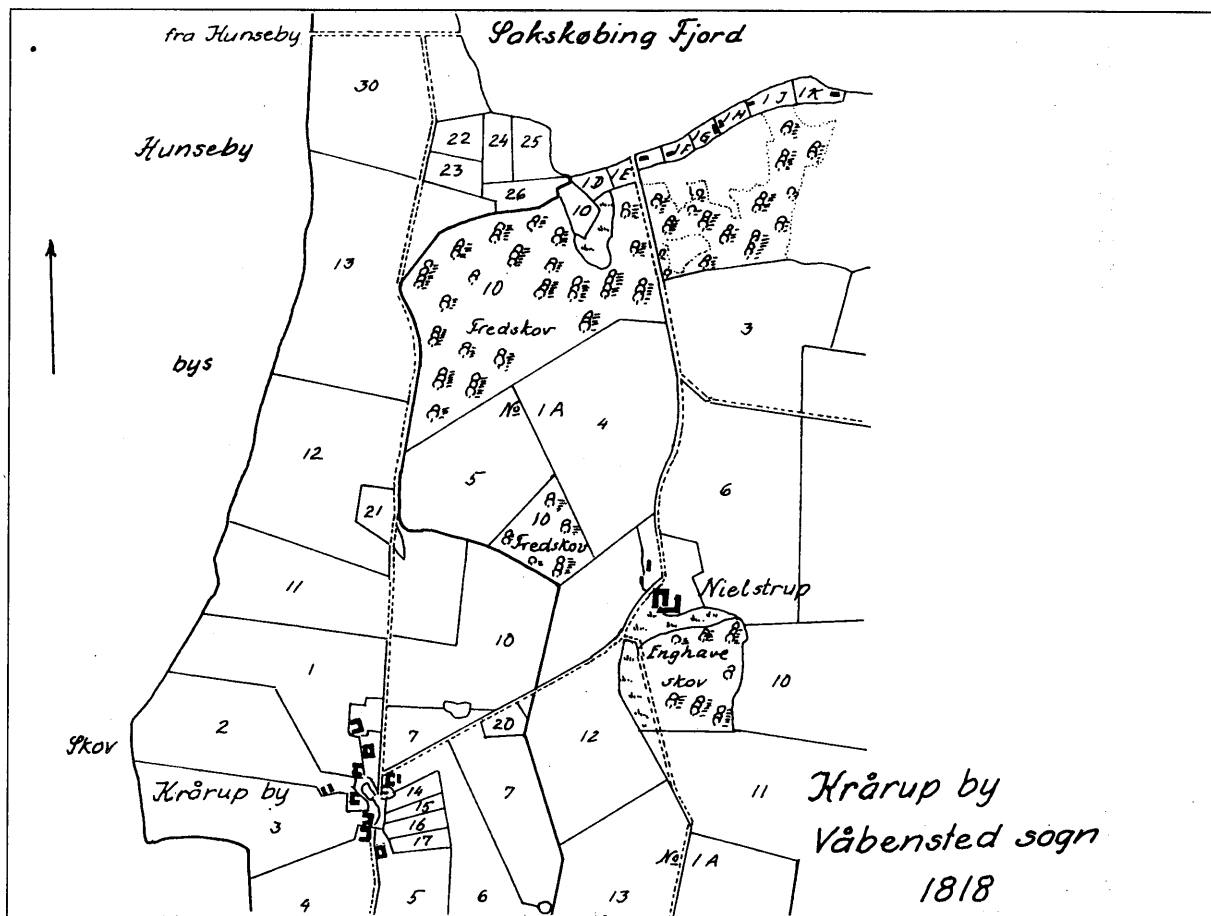
Til gården hørte desuden 1/12 af matr. nr. 30, der i samlet hartkorn omfattede 4 tøn-  
der, 2 skæpper, 0 fjerdingkar og 1½ album  
og var et græsningsareal fælles for lands-  
byens bønder.

På dette tidspunkt ligger gården stadig i  
landsbyen, og den totale udflytning (flyt-  
ning af gården) er endnu ikke sket.

Familien Peder Jensen havde 2 børn:  
Karen Marie f.1837 og Jens født 1843.

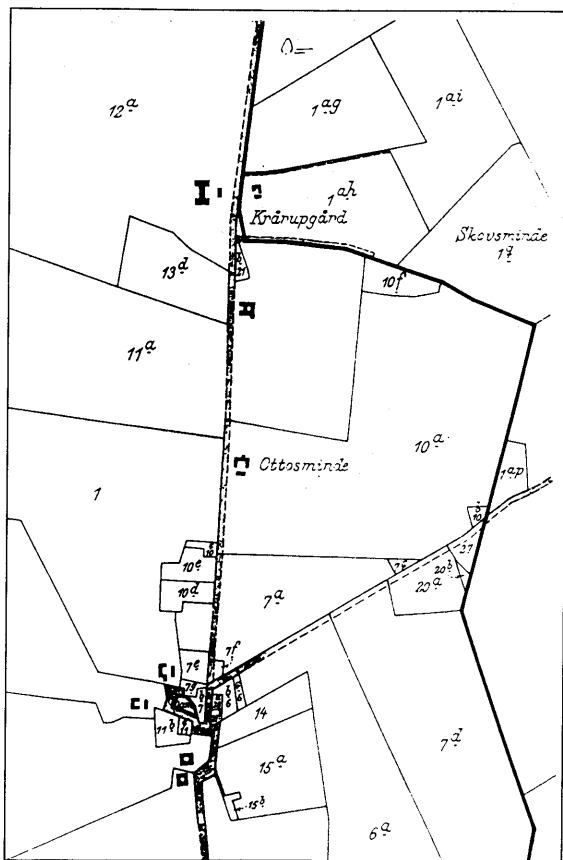
Datteren Karen Marie Pedersdatter blev  
gift med Otto Larsen f.1825 i Sakskøbing  
landsogn, og de overtog gården i 1865.

Den af grevskabet tidligere udstedte pan-  
teobligation på 4000 rigsdaler gik videre til  
den nye ejer på samme vilkår.



Oplysninger fra Krenkerups godsarkiv fortæller, at den endelige udflytning af gården først er sket i 1875, og det er således Otto Larsen, der har nedrevet den tidligere fæstegård og genopført den på de udskiftede arealer på matr. nr. 10 - i dag Krårupvej 20.

Der var tale om et betydeligt arbejde, og der var pligt for landsbyens øvrige bønder til at give en hjælpende hånd



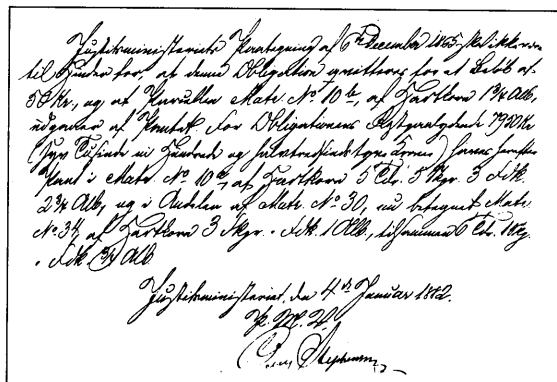
Kortet her viser "Ottosminde"s placering på matr. nr. 10

Mens Otto Larsen havde gården, blev dens tilliggende ændret, idet der blev afgivet en mindre parcel matr. nr. 10 b på 1<sup>3</sup>/<sub>4</sub> album, mens fællesarealet ved stranden matr. nr. 30 samtidig blev udmatrikuleret i selvstændige parceller.

Det betød, at denne parcel, der fik matr. nr. 34, forøgede gårdens samlede areal med 3 skæpper, 3 fjerdingkar og 1 album.

Ændringen ses af en tilføjelse i den oprindelige panteobligation dateret den 4. januar 1882.

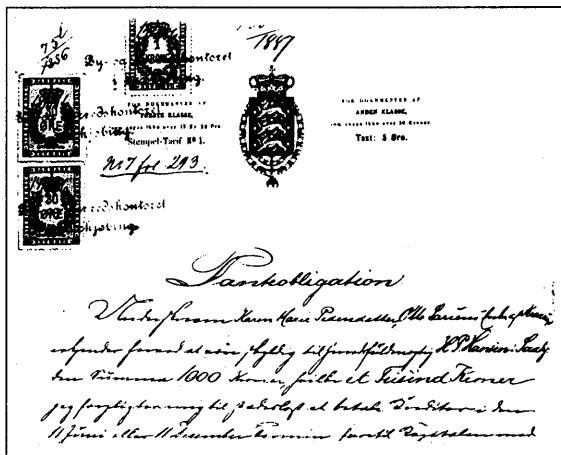
Obligationsgælden bliver ved den lejlighed nedskrevet med 50 kroner, hvorefter dens restpålydende er 7.750 kroner.



Otto Larsen døde i 1885 60 år gammel, og gårdens navn "Ottosminde" er et minde om ham, der opførte den.

Enken Karen Marie Pedersdatter overtog driften af gården i en kort periode, og samtidig var det åbenbart nødvendigt at konsolidere gårdens økonomi i forbindelse med et kommende generationsskifte.

Hun måtte derfor ud på det private låne-  
marked og låne 1.000 kroner af herreds-  
fuldmægtig H. P. Hansen, Saxkjøbing, hvil-  
ket fremgår af en panteobligation dateret  
13. april 1887.



Det fremgår samtidig af en bevilling fra Det kongelige danske Indenrigsministerium, at der tillades en højere rente (4½%) af prioritetslånet, og man gør endvidere vitterligt, at tillægslånet giver oprykkende panteret næstefter 8.950 kroner i gården.

Det ses således, at gårdens oprindelige pantegæld stort set er uændret, men at der efter møntreformen i 1875 nu er tale om kroner frem for rigsdaler.

Sønnen Jens Peter Larsen overtager gården i 1887 som eneste og fuldmyndige arving.

Jens Peter Larsen f.1856 d.1939 gifter sig 1888 med Bertha Marie Nielsen Hviid f.1861 d.1945 med hvem han får 4 børn: Anna Elna f.1888, Emmy Johanne f.1889, Richard Otto f.1891 og Peter Christian f.1899.

Det bliver familiens yngste søn Peter Christian Larsen, der sammen med hans kone Dagny f. Jørgensen driver gården videre som forpagter i tiden 1927-38 og senere i 1938 som ejer af gården.

Dagny Jørgensen stammede iøvrigt fra nabogården.

Efter at slægten har været på gården i over 100 år, sælger Peter Christian Larsen "Ottosminde" i 1946 til anden side for i stedet at slå sig ned på en større gård i Hunseby sogn.

Holger Karlsen.

Kilder: Originale panteobligationer og matrikelkort.  
Norman V. Steenstrup: Våbensted og Engestofte sogne,  
Danmarkshistoriens HVEM, HVAD og HVORNÅR.  
Daglig liv i Danmark i 1790.

MATR. NR.10, KRÅRUP BY  
"Ottosminde", Krårupvej 20.

---

	Peter Jensen	f.1801 d.1865	Gårdfæster 1840-56
1826 gift m.	Anne Hansdatter	f.1803 d.1870	Gårdejer 1855-65
	Børn: Karen Marie 1837		
	Jens 1943		

---

1865 gift m.	Otto Larsen	f.1815 d.1885	Gårdejer 1865-85
Forgængers datter	Karen Marie Pedersdatter	f.1837 d.1929	Gårdejer 1886-87
	Børn: Jens Peter 1856		

---

Forgængers søn	Jens Peter Larsen	f.1856 d.1939	Gårdejer 1887-1938
1888 gift m.	Bertha Marie Nielsen Hviid	f. 1861 d.1945	
	Børn: Anna Elna 1888		
	Emmy Johanne 1889		
	Richard Otto 1891		
	Peter Christian 1899		

---

Forgængers søn	Peter Cristian Larsen	f.1899	Forpagter 1927-38
gift m.	Dagny Jørgensen		Gårdejer 1938-46

---

## Danmarks kongerække på rim.

Vi er kommet i besiddelse af en lille bog fra 1929 med Danmarks kongerække på rim - en bog fra en svunden skoletid, hvor man skulle lære salmevers og skriftsteder udenad - og altså også kongerækken.

Ja, det var ikke bare sjov at være mellem-skoleelev dengang!

I anledning af middelalderåret har vi valgt at gengive rimene for følgende periode:

### 1202 - 41 **Valdemar den Anden Sejr.**

Valdemar den Anden Sejr

Slog i Estland op sin Lejr;

1219 Slaget stod ved Lyndanis;  
Sejren syntes Fjenden vis;  
Ned da daled' Dannebrog,  
Og de Danske Esten slog.

1223 Snart på Lyø ved en jagt  
Misted' han sin store Magt;  
Der de drak for megen Vin;  
Da kom Henrik af Schwerin.

1225 Vald'mar kom af fængslet ud,  
sendte straks til Paven Bud;  
Løst han blev da fra sin Ed;

1227 Ved Bornhøved haardt han stred.

Dagmar var hans første Viv,  
Bengærd voldte Strid og Kiv.  
Før sin død han Love skrev. -  
Bengærds Sønner Konger blev.

### 1241 - 50 **Erik Plovpenning.**

Erik Skat af Plove tog

Og som Gæst til Abel drog;

Abel lod da Broder sin

Myrde i en Baad paa Slien.

### 1250 - 52 **Abel.**

Abel Krig med Friser faar,

Henner gav ham Banesaar.

## Danmarks Kongerække

med Rim

samt

Tidstavle for Mellemkolen

ved

Th. Hertel,

Overlærer ved Statens Legatsskole.

11te Oplag

6te gennemseende Udgave

4100 - 45de Tusinde

Ulmite faa, hvad den er laest.  
"et let ihvael det er svært  
"i lille Skoletid  
"sig omme Bog.

### 1252 - 59 **Kristoffer den 1ste.**

Første Kristof' Erlandsen

Lod i Fængsel bringe hen;

Kristof' drog til Ribe Stift,

Der gav Arnfast Kongen Gifft.

### 1259 - 86 **Erik Klipping.**

Erik Klipping øved' Svig,

Over ham da kom Marsk Stig,

Som i Finderup ham vog;

Rane Kongen stygt bedrog.

### 1286 - 1319 **Erik Menved.**

Erik Menved førte Krig

Med den fredløse Marsk Stig;

Erik Menved fængslede' Grand,

Da blev Kongen sat i Brand.

### 1320 - 32 **Kristoffer den 2den.**

Hertug Valdemar af Sønderjylland.

Anden Kristof' Konge blev,

Streng Haandfæstning underskrev;

Alting gik da rent forkert,

Fyn og Jylland fik Grev Gert.

### 1332 - 40 **Ingen Konge.**

Nu der kommer otte aar,

hvor vi ingen Konge faar.

1340 Ebbesen til Randers drog

Og den tyske Greve vog;

Men til alle danskes Sorg

Faldt han snart ved Skanderborg.

## Nyt fra MUSEET "Saxtorp"

Få en god oplevelse  
- besøg dit lokale museum !



Foto : Kim Hansen

Interiør fra museets køkkenafdeling med blåmaljeret Glud & Marstrand køkkentøj, tallerkenrække med gammelt fajance samt et funktionsdygtigt brændekomfur.

## Årsberetning for Lokalhistorisk Arkiv

Året har været stille og roligt for arkivet, der ikke har foretaget de store armbevægelser.

Vi har haft 73 indleveringer, hvilket er et større antal end i de foregående år.

I de år, hvor der har været udstillinger af en eller anden art, giver det flere indleveringer - så er det, som om folk kommer i tanke om, at de vist har noget derhjemme, der kunne have lokalhistorisk interesse - og vi modtager gerne.

Arkivet har over 1300 arkivalier og 6-7000 billeder, så selv om vi har lidt af hvert, så hænder det alligevel, at der kommer folk, der spørger om et og andet, som vi ikke har.

Vi arbejder fortsat med at køre det hele ind på edb. Det tager lang tid, når det kun sker med et par timer om ugen, og når der er materialer fra de sidste 20 år. Arkivet har 2 pc'ere, der samkører på et netværk. Vi havde nogle tekniske problemer fra starten, men en ung mand med teknisk snilde fandt hurtigt ud af at løse problemerne, og det er vi selvfølgelig meget glade for.

Arkivet har fået en ny medarbejder, Birgit Rasmussen, der er kendt med edb, og sammen med Else Rasmussen må vi nok sige, at de er specialister på dette område. De øvrige 11-12 andre medarbejdere har også hver deres specielle arbejdsområde.

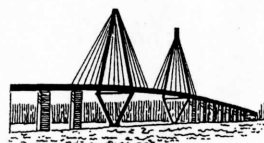
Når alt efterhånden kommer på edb, så bliver det meget nemmere at finde de forskellige arkivalier frem. Det hjælper jo ikke så meget, at vi har en masse arkivalier, hvis vi ikke kan finde dem.

Igen i år er der udgivet et årsskrift, og det er 6. årgang. Årsskriftet udgives alene i samarbejde med *Fonden til udgivelse af Saksøbings historie*, idet Lokalhistorisk Forening økonomisk er ude af billedet.

Det er Holger Karlsen, der finder emner og skribenter og iøvrigt står for den redaktionelle side af sagen.

Salget af årsskriftet går godt, og det er stadig muligt at købe de fleste årgange.

Arkivet er medlem af SLA (sammenslutningen af lokalhistoriske arkiver) og af LASA (lokalhistoriske arkiver i Storstrøms amt).



**LASA**  
LOKALHISTORISKE ARKIVER  
I STORSTRØMS AMT

Her har vi lejlighed til at komme rundt til andre arkiver og se, at vi i Saksøbing kan være tilfreds med vores egne forhold - både lokalemæssigt og på anden måde.

Tak til alle for indsatsen i det forløbne år!



# Årsberetning 1998 for Lokalhistorisk Forening

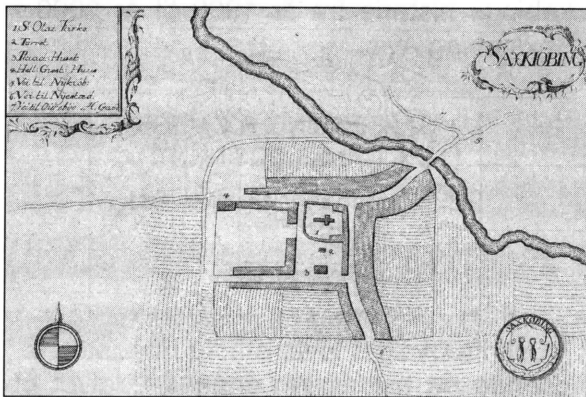
aflagt på generalforsamlingen den 18. februar 1999

Bestyrelsen ser tilbage på 1998 med glæde og tilfredshed, for det blev et år præget af højt aktivitetsniveau og en stabilisering af foreningens medlemstal.

Det vil føre for vidt at gennemgå alle de offentlige arrangementer. Derfor vil jeg nøjes med at fremhæve de mest iøjnefaldende.

I marts måned 98 fik vi besøg af biskop Bertil Wiberg, som fortalte om sin forgænger biskop Absalons togt eller korstog sammen med Valdemar den Store til Rügen, hvor de besejrede venderne og erobrede fæstningen Arkona med det store afgudsbillede Svantevit.

Foredraget førte til, at Foreningen for første gang kastede sig ud i en opgave som rejsearrangør i samarbejde med Nymand Busrejser. Og vi fik hurtigt fyldt en bus og fik en dejlig tur til Rügen.



Kort over Saxkjøbing fra 1700-tallet

I efteråret 98 holdt vi et velbesøgt medlemsmøde, hvor Forskergruppen fremlagde resultatet af flere års arbejde, om hvad der har været af huse i Saks-kjøbing siden 1600-tallet - og hvem der har ejet dem og boet i dem.

Det var Bent Jensen, Johan Jørgensen, Preben Poulsen og Hans Bech, der fortalte om deres arbejde med at udforske gamle tingbøger, folketællingslister, skifteprotokoller, skøde- og panteprotokoller, brandforsikringsprotokoller, skattelister og borgerskabsprotokoller.

Forskergruppen skal have tak for arrangementet og det gode samarbejde i 1998.

Jeg skal også nævne det store arrangement i november 98 med forfatteren Ebbe Kløvedal Reich, hvor bestyrelsen satsede på at bruge et stort beløb på at skaffe en virkelig spændende og førsteklasses historiker til byen, og der kom rigtig mange til mødet.

Vi har netop udsendt vort forårsprogram for 1999, som er udråbt til Middelalderåret-99, og der ville vi have opført Ebbe Kløvedal Reichs skuespil "Atterdag" om Valdemar Atterdag, ligesom vi også gerne ville have skabt en middelalderfestival i Saks-kjøbing, men den slags koster omkring 1½ million kroner, og så mange penge kunne vi simpelthen ikke skrabe sammen.

Det kunne ellers have været spændende med et "Sakskøbing - år 1300", hvor vi tilmed kunne have påberåbt os, at vi gjorde det for at fejre Sakskøbing Bys 750 års jubilæum.

Vi opnåede at få 50.000 kroner af "A. P. Møller og hustru Chastine McKinney Møllers fond til almene formål, men dette beløb har vi nu fået lov til at anvende til at udforske byens hidtil udforskede historie fra 1240 til 1340, hvor byen som sagt blev købstad og fik mange kongebesøg - og tilmed havde kong Christoffer II og hans søn junker Otto boende i længere tid.

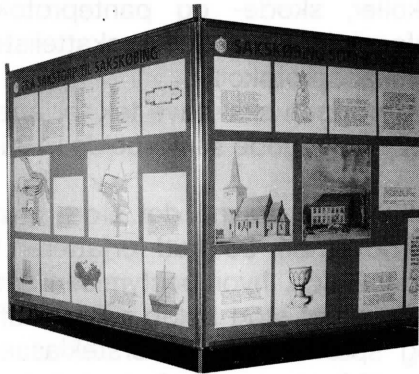


Planche fra MIDDELALDERUDSTILLINGEN 1999

I Christoffers tid blev der også slået mønt i Sakskøbing, så Else-Marie Boyhus skal nok have ret i, at byens storhedstid synes at have ligget dengang - omkring år 1300. Det undersøger vi nu ved hjælp af landets ledende specialister i købstædernes historie, Ingrid Nielsen og Jørn Lønstrup, og vi glæder os til i samarbejde med Stiftsmuseet at præsentere deres forskningsresultater den 29. maj her i Sakskøbing.

Det bliver foreningens hovedbidrag til det store "Middelalder-99" projekt.

Og så er de offentlige møder jo endda kun "toppen af isbjerget", for mange af vore aktiviteter kræver årevis af forberedelse.

Vi har stadig en studiekreds, som sammen med Stiftsmuseet søger at kulegrave fattigtforsorgens historie her i kommunen.

Det skrider planmæssigt fremad med læsning af de gamle protokoller fra fattigkommissionerne, der er skrevet med gotisk håndskrift. Her får vi uvurderlig hjælp af Valborg Svane, som jeg gerne vil rette en tak til sammen med Dorit Minor Nielsen, som er ankerkvinde i den studiekreds.

Også Fonden til samling af Sakskøbings historie har på bemærkelsesværdig måde suppleret foreningens virksomhed i det forløbne år.

Fondens postkortforlag har i det forløbne år genudgivet bogen med gamle postkort, og man er nu igang med at fortælle Sakskøbings historie fra år 1900 til år 2000 i Sakskøbing Avis

**SAKSKØBING & OMEGN  
PÅ GAMLE POSTKORT**

2. oplag

Postkortforlaget

Årskriftudvalget lever stadig i bedste velgående og har endnu engang udgivet et spændende og interessant årsskrift 1998.

Årsskriftet er en aktivitet, vi meget nødig vil undvære i Lokalhistorisk forening, så der skal også lyde en tak til redaktør og forfattere.

Den 11. marts år 2000 fylder Lokalhistorisk forening 20 år, og ingen kan nægte, at den spinkle og svage forening, vi startede for snart 20 år siden for at støtte og vække den lokalhistoriske interesse i Sakskøbing kommune, har vokset sig stor og stærk - og stadig sprudler af liv og aktiviteter.

Ikke mindst takket være den store indsats, der ydes af bestyrelsens arbejdsgrupper og underudvalg, lykkes det også hele

tiden at forny foreningen - og give den styrke til virkelig store og langsigtede opgaver.

Derfor vil jeg slutte årsberetningen med at rette en tak til bestyrelsen for det gode samarbejde i det forløbne år.

Også en stor tak til Lokalhistorisk arkiv og til Museumsforeningen Saxtorp for godt og frugtbart samarbejde i det forløbne år.

Men størst tak skal igen i år lyde til foreningens medlemmer for jeres trofasthed og gode opbakning.

Tak for et godt år - i 1998!

Lars Graff Nielsen.

# Da Lolland-Falster gik ind i Aar 1900

## Sakskøbing

Lotterikollektør Hakon Holm, der dengang var 18 år gammel fortæller i 1950 meget interessant og morsomt om den megen trængsel og alarm, der var i forbindelse med århundredskiftet i Sakskøbing:

*Der var en mægtig kanonade i gaderne, der blev skudt ustandseligt over hele byen.*

*Kl. 12 blæste et hornorkester koraller fra kirketårnet. Klokkerne ringede, og det hele mindede om Michelangelos vældige skildring af dommedag - forneden de fordømtes hylen, foroven de himmelske toner.*

*Der var en masse mennesker på torvet. Borgmester Rasmus Sørensen holdt tale, og hele borgerpolitiet på 10 menige og 2 officerer var udkommanderet med byfoged og politifuldmægtig Albinus i spidsen.*

*Jeg husker også, at der lå nogle skibe i havnen, og matroserne drog gennem byens gader, spillende på harmonika og mundharpe.*

*I en af byens gader holdt en af de kendte borgere, Eivind Lange en stor nytårstale stående på en trappesten.*

*Ud på natten ville en flok af byens ungdom og mere satte borgere "skyde" borgmester Sørensen, som boede i udkanten af byen. Borgerpolitiet spærrede imidlertid Søndergade af, men horden fandt råd og listede sig udenom byen og begyndte et forfærdeligt skyderi udenfor borgmesterens hus.*

*Nogle af de menige medlemmer af borgerpolitiet var gået med på spøgen og havde sluttet sig til flokken, der ville skyde nytår ind hos borgmesteren.*

*En af dem, værkfører Aleksandersen blev grebet på fersk gerning med et mægtigt kanonslag i hånden og blev af anden politifuldmægtig Holm idømt en større bod.*

*Udenom posten på torvet voksede dengang nogle kastanietræer. En af byens unge mænd havde fået anbragt en stor klokke i et af træerne og havde bundet en lang snor til den og sad selv på borgerskolens loft og trak i snoren, så klokken ringede ustandseligt.*

*Albinus kunne ikke regne det ringeri ud, og flere gange var han henne under træet, men kunne ikke se noget i mørket. I stedet for råbte han hver gang: "Kan du så komme ned din satans knægt".*

*Posten på torvet var om vinteren tildækket med halm, for at vandet ikke skulle fryse. Halmen blev hvert nytår stukket i brand af byens ungdom, men ved århundredskiftet havde byrådet været så forudseende at få halmen fjernet.*

*Endelig kan jeg huske, at vi i Sakskøbing havde en postmester, der var fanatisk afholdsmand, og det vakte derfor stor jubel, da byens borgere nytårmorgen på deres spadseretur fik øje på et skilt, som unge mennesker havde anbragt udenfor posthuset i nattens løb. "Hans Madsens beværtning" stod der.*

Ja, sådan fejrede byen årsskiftet år 1900 !  
Hvordan mon det nært forestående årsskifte, der ikke alene er et århundredskifte, men tillige et årtusindskifte, spænder af ?